

Hiztegi Batuaren lehen itzulia. Hitz arruntak - Hitz bereziak, Zuzenbidearen ikuspegitik

Andres Urrutia
Esther Urrutia

1. SARRERA: HIZTEGI BATUAREN NONDIK NORAKOAK

Jurislinguista direnentzat, alegia, zuzenbidea eta hizkuntza batera lantzen dituztenentzat, ohikoa izaten da hitz arruntak eta hitz bereziak zedarriztatzea, zuzenbidearen ikuspegitik behinik behin. Horretarako, jurislinguista euskaldunek ezinbesteko abiapuntua dute gaur egun: Hiztegi Batua. Izan ere, Euskaltzaindiak Hiztegi Batuaren lanketari ekin dio azken urteotan. Bukatua eta argitaratua du, dagoeneko, Hiztegi Batu horren lehen itzulia; bigarrena hasi berria du, eta hirugarren itzuli baterako itxaropenean ere, badabil Euskal Akademia. Euskaltzaindiak badaki, jakin, hiztegi-gintzarako osagarrien premia dagoela euskal gizartean. Badaki, halaber, lehendabiziko eginkizun duela hizkera erkideari dagokiona. Hartara zehaztu du Hiztegi Batu horren helburua:

Hiztegi Batu hau da, Euskaltzaindiarentzat, euskal hitzen, aldaeren eta horien guztien erabileren zuzentasuna edo egokitasuna erabakitzeke irizpidea. [...]

Argi dago Euskaltzaindiaren Hiztegi Batua, lehen idatzaldi honetan, ortografia hiztegia dela batez ere, hau da, hitzen forma egokiaz ari dena. Ez da hori harritzekoa, arautze bidean gertatzen diren hizkuntza guztiak urrats hori egiten baitute lehenik. [...]

Hiztegi honek, arau kontu guztiak bezala, letra eta espiritua du. Esan gabe doa Hiztegi Batu hau ontzean erabili dugun filosofia dela, batez ere, euskaldunek aintzat hartzea nahi genukeena¹.

Horra hor Hiztegi Batuaren xede nagusia. Baditu, nolana ere, bestelako esanahiak².

Dena dela, aski da Hiztegiari gaingiroki begiratzea besterik ere eskaintzen duela ikusteko.

Hortaz, Hiztegi Batua ez da ortografia hutsean agortzen, eta hizkuntzaren hainbat ezaugarri bertara batzen ditu. Arloz arlo dabilenak ere agerikoak izan ditzake, hitz bilduma horretan, landu beharreko hiztegi berezien hitzak. Halako berbek terminolo-

1 EUSKALTZAINDIA: «Hiztegi Batua», *Euskera*, 45, 2 (2000), 481, 483 eta 484. orr.

2 EUSKALTZAINDIA: «Hiztegi Batua», *Euskera*, 45, 2 (2000), 483. or.

giaren txokoa maiz-sarri uki dezakete. Euskaltzaindiak aspalditik aitortu zuen bere esparrutik kanpo ikusten zuela langintza hori, besteak beste, behar adina baliabiderik ez zuelako. Aitortza hori gorabehera, bistan da Euskaltzaindiaren ekarriaz balia gaitzkeela arloz arloko oinarri batzuk nabarmentzeko. Egia da Euskaltzaindiari ez dagokiola “administrazio-zuzenbidea” hiztegi berezia oso-osorik egitea. Alabaina, Euskaltzaindiak adierazi behar du hiztegi berezitu horretatik zer ekar daitekeen hiztegi batu eta orokorrera; alegia, hiztegi berezitu horren lehen urratsak Akademiatik bertatik etorri behar dira, hizkera erkidearen hiztegia zehazten doan neurrian.

Lehen pauso horiek bilatzeko eta, zehatzago, administrazio-zuzenbidearen arloko hitz berezituak bilatzeko, lehenengo eta behin, Hiztegi Batu horretara jo izan dugu. Gure asmoa, lehen so edo hurbilketa honetan, hauxe izan da: Hiztegi Batu horretatik euskal juristarentzat erabilgarrien zer izan daitekeen plazaratzea. Egia esan, hiztegi osoa du erabili beharrekoa euskal legelariak, edozein euskaldun ikasik izan beharko lukeen moduan. Lanbideko jardunean, lege-administrazio irakaskuntza bideetan, horietan guztietan du zimentarri Hiztegi Batua euskaldun adituak.

Lege eta administrazio arloari dagokionez, Hiztegi Baturako lehendaurrezko egiaztatzeak garamatza puntu honetara, alegia, *Zuz.* eta *Admin.* laburdurak erabilia, ea nahiko izango litzatekeen halako laburdura daramaten hitzak jasotzea, Hiztegi Batutik molda dezakegun hiztegiño juridikoa osatzeko. Hori egin... eta hara zer aurkitu dugun:

Admin. laburdurarekin:

ganbera 1 *Ipar.* 'logela'. 2 *Admin.*: *diputatuen ganbera; merkataritza ganbera; ganbera musika.*

ogasun 1 *Bizk.* 'ondasuna'. 2 *Admin.* '*finantzak*'

Zuz. laburdurarekin

oinordetza *Zuz.*

zehatu, zeha, zehatzen. 1 *du ad.* 'jipoitu'. 2 *Zuz.* 'zigortu'

Hiztegi Batuak bere lehen itzulian, batez beste, 21 000 sarrera dituela kontuan izanik, sinesgaitza da lau bakarrik izatea *administrazio-zuzenbideari* dagozkionak. Zerrenda sakon aztertuz gero, argiro-argiro ikus daiteke beste hitz batzuk ere, laburdura zehatzik ez duten arren, *administrazio-zuzenbidearen* arlo berezi horretakoak izan daitezkeela. Adibide gisa, aldera ditzagun *deklaratu* eta *zitatatu* hitzak. Hona zer datorren, zehatz-mehatz, Euskaltzaindiaren argitalpenean, bi horien inguruan:

deklaratu, deklaratu, deklaritzen. *du ad.* 1 (epaiketaren inguruko adierarekin batez ere). 2 h. **adierazi**, **agertu**, **aitortu**, **azaldu**, etab.

zitatatu 1, zita(tu), zitatzen. *du ad.* 1 'epailearen aurrean aurkezteko deitu'. 2 *g.er.* 'aipatu'. 3 *Heg.* 'hitzordua izan'

Edonola ere, ez da nahiko Hiztegi Batuan *Zuz.* eta *Admin.* laburduradun hitzak bilatzea, bertako hiztegi juridiko laburra osatzeko. Bilaketa-lana, beraz, ez zaigu hain erraz gertatuko. Zein izan behar dira, bada, lan horri ekiteko irizpideak?

1.1. *Gai zehatz baten azterketa: baldintzak*

Jakina denez, Hiztegi Batuan lehenengo itzulian, Euskal Akademiak nahitaezko izan ditu oinarri batzuk, hala nola, *Orotariko Euskal Hiztegia* eta *Euskararen*

Egungo Bilketa Sistematikoa. OEH eta EEBS izan dira orain arteko zutabe nagusiak, eta horietatik abiatuta osatu zen *Hiztegi Batua*.

Hasierako baldintzak horiek izanik, hitz juridikoak Hiztegi Batuan zedarritzateak bestelako galbahea eskatzen du, bi zutabeotan zuzenbideko edukia idoro nahi bada. Zuzenbidearen arloari gagozkiola, esan dezagun oinarriok urriak direla, eta osatu beharrekoak, betiere, hizkera erkide edo arruntari arlo honetako ekarriak egiteko asmoetan. Luzeago jardungo dugu, hala ere, puntu honi buruz, geroari buruzko kontuak aipatzean.

Bestelakoa egin bitartean, eskura duguna lehenengo itzulia baino ez da, eta horri heldu diogu, Zuzenbidearen eta Administrazioaren hizkerari dagozkion hitz berezkoak azpimarratzeko. Izan ere, hizkera juridiko-administratiboa hizkera berezi-tzat har daiteke, hizkera arruntari begira, eta jarraian hori adierazteko arrazoiak azalduko ditugu.

1.2. *Hizkera erkidea - hizkera berezituak*

Azaldu legez, hizkera berezituak, hizkera arruntan eretzean, hainbat desberdintasun dituzte; baina nabariena da, hain zuzen ere, lexiko zehatza erabiltzea:

“Todos los lenguajes especiales hacen uso del mismo sistema gramatical de la lengua general, pero se caracterizan por peculiares rasgos fonéticos (sólo relevantes en algunos lenguajes especiales), léxico-semánticos, morfosintácticos y de estilo; aunque es el léxico específico de cada uno de ellos lo que sustancialmente los diferencia: los textos se distinguen por una alta frecuencia de lexemas desconocidos para el no iniciado o de unidades léxicas que tienen un significado diferente en la comunicación diaria”.

Hizkera juridiko-administratiboaren kasuan, hizkera berezituak ezaugarri hori begi-bistakoa da. Badira, bestalde, hizkera juridiko-administratiboaren inguruan aipa daitezkeen beste ezaugarri batzuk ere.

Lehenengo eta behin, *hizkera juridikoa lanbide zehatz bateko hizkera da*, alegia, talde zehatz batek darabilen hizkera da:

“The language of the law, sometimes even a particular word, has a dual aspect. Lawyers use language that is intended to speak to lawyers and laymen, as in contracts, jury instructions, notices, and even laws. Lawyers also use language that is intended to speak primarily to each other, in pleadings, opinions, articles, books, argument, the whole gamut of legal papers, and in the day-to-day negotiation and discussion that is the lawyer’s life. In this latter aspect, a portion of the language of the law is *argot*, a “professional language””.

Bigarrenik, *hizkera juridikoa hizkera teknikoa da*, zientzia bati buruzkoa delako. Tekniko izatearen ondorioz, hizkera juridikoa zehatza ere bada; bestela, segurtasun juridikoa kolokan jarriko litzateke. Zehaztasun horren bila, oso lagungarri gertatzen da jurisprudentziaren eginkizuna:

The standard answer to any criticism of the language of the law is that this language is *precise*. If the criticism is especially violent, the answer is modified only to the extent of saying that the language of the law is *more precise* than the ordinary speech... Call it

3 MARTÍN, J. eta beste batzuk: *Los lenguajes especiales*, Comares, Granada, 1996, XV. or.

4 MELLINKOFF, D.: *The language of the law*, Little, Brown and Company, Toronto, 1990, 18. or.

what you will. *Precise* it is said to be, and that virtue is deemed sufficient, that the clincher in any argument⁵.

Hirugarrenik, *hizkera juridikoa hizkera tradizionala dela* esan ohi da, gizartea dagoenetik, zuzenbidea ere badagoelako (*ubi societas, ibi ius*) eta, hori hitzen bitartez kanporatu behar denez gero, zuzenbidea dagoenetik, zuzenbideko hizkera ere badagoelako. Euskararen kasuan, beharbada, tradiziozko izaera hori ez da hain ugaria, baina ezin dira ahantzi Foru zuzenbideko nahiz Gaztelako zuzenbideko aztarnak.

Ezaugarri horiek guztiek eurekin dakarte hizkera juridikoa hizkera berezitua izatea. Edonondik begira dakiola ere, horrek ez du esan nahi hizkera erkidetik aparte aztertu behar denik. Aitzitik, hizkera juridiko-administratibo berezituak hizkera erkidearen espiritua gorde behar du, hizkera erkide horren arau eta garapenarekin bat etorri:

“Si aceptamos la hipótesis de que el idioma del derecho presenta características lingüísticas suficientes para constituir un lenguaje especializado, el postulado consiste en que todo lenguaje de este orden se desarrolla necesariamente en el seno de una lengua y, por consiguiente, que el vocabulario jurídico (francés) se desarrolla en el seno de la lengua (francesa), conexión elemental que no invita sólo a la comparación de esta lengua especializada con el lenguaje corriente o con otros lenguajes técnicos, sino que impone respetar el espíritu de la lengua a la que pertenecen según sus normas y su evolución⁶”.

Hori dela eta, Hiztegi Batuaren nondik norakoak erabakigarri dira lexiko juridikoarentzat ere. Santiago Mollfulleda Buesak, bere doktoregoko tesian, astronomiako metafora erabili zuen, hizkera juridiko eta hizkera arruntaren arteko harreman ezinbestekoak azaltzeko. Metafora hori, agidanez, argigarri izan daiteke. Hizkera arrunta eguzkiarekin pareka daiteke, eta gogoratu behar da eguzkia masa gaseosoa dela. Hori horrela izanik, «los tecnicismos específicamente jurídicos podrían concebirse como aquellas protuberancias solares que no dejan de pertenecer a la corona, aunque se proyecten a enormes distancias»⁷.

2. HIZTEGI BATUAN HITZ JURIDIKOAK BILATZEA: ESKLUSIBOTASUNA ETA ELKARREKIKOTASUNA⁸

Esanaren arabera, Hiztegi Batuak, bere lehen itzuli horretan, hitz arruntak bildu ditu gehienbat. Horrek ez du esan nahi, ordea, hiztegi horretan hitz juridiko gutxi dagoenik. Aitzitik, gure ekinean 1.866 hitz juridiko aurkitu ditugu, eta horiek guztiak lan honen eranskin modura zerrendaturik datozkio irakurleari. Hortaz, Hiztegi Batuaren edukia %10ek, gutxi gorabehera, zerikusia du Zuzenbide eta Administrazioaren esparruarekin.

5 MELLINKOFF, D.: *The language of the law*, Little, Brown and Company, Toronto, 1990, 291. or.

6 CORNU, G.: *Vocabulario jurídico*, Temis, Santa Fe de Bogotá, 1995, XII. or.

7 MOLLFULLEDA BUESA, S.: *Lenguaje jurídico y lengua común*, Bartzelonako Unibertsitatea, Bartzelona, 1980, 22. or. (doktoregoko tesiaren laburpena)

8 Gureak egingo ditugu Enrique Alcaraz Varó jaunaren hitzak: «Ni qué decir tiene que esta clasificación es simplemente didáctica, ya que los límites entre los (tres) grupos no son siempre diáfanos, ni todos los hablantes nativos estarían dispuestos, en la mayoría de las ocasiones, a considerar que un término pertenece a un grupo o al otro». (ALCARAZ VARÓ, E.: *El inglés jurídico*, Ariel, Bartzelona, 3. argitaraldia, 1998, 82. or.)

Hala eta guztiz ere, Hiztegi Batura zein hitz juridiko bildu den jakiteko, aurrenik, termino juridikoa zer den definitu behar dugu⁹. Definizioari eutsiz, *hitz jakin bat termino juridikoa izango da, baldin eta antolamendu juridikoak esanguraren bat ematen badio*. Hortaz, hitz juridikoak esanahi edo karga juridikoa behar du izan, eta Zuzenbideko hiztegiaren barruan sartu behar da, eragile juridikoez hala erabiltzen dutelako. Edozein egitate, ekintza edo gertaera juridikotzat har daiteke, baldin eta zuzenbideak arautzen dituen ondorioak sortzen baditu.

Bigarrenik, behin termino juridikoa zer den argitu eta gero, hitz juridikoen eskusibotasuna eta elkarrekikotasuna izan behar ditugu kontuan.

Hitz juridiko eskusiboak dira zuzenbideari soil-soilean dagozkionak. Halakoek esangura juridikoa besterik ez dute. Edozein erabilera izan dezaketen arren, beti esangura juridiko zehatzarekin erabiliko dira hitz horiek, ez baitute Zuzenbidearen esparrutik kanpo inolako esanahirik. Bistakoa denez, hitz juridiko eskusiboak oso-oso gutxi dira; gainera, ez dira adierazgarrienak, ez dituztelako Zuzenbidearen munduko erakunde oinarrikoenak islatzen.

Bestalde, ez dira hitz juridiko eskusiboak eta, beraz, *elkarrekikoak* dira zuzenbidearen hizkera eta hizkera erkidea batzen dituztenak. Zuzenbideko hiztegieta termino gehienak horrelakoak dira. *Hitz polisemikoak* izan ohi dira, eta *lexiko erkidea* aberasten dute¹⁰.

2.1. *Hitz juridiko eskusiboak*

Zuzenbideko hiztegieta halakoak gutxi badira, Hiztegi Batuan are gutxiago.

Zergatik hitz horiek esangura juridikoa baino ez dute?

- a) Jatorria: hitz juridiko eskusibo gehienak ez dira berriak, nahiz eta berri batzuk izan (*juridicidad, salarial...*). Hitz berriak erabat zehatzak direlako edota gainerakoek duten jatorria dela medio, ez dute esanahi juridikoa besterik garatu.
- b) Erabilera: hitz horien erabilera eraginda esangura juridikoa baino ez dute:
  - Zuzenbidean aditua denak bakarrik ezagutzen dituelako.
  - Hitz horiek aditzera ematen duten esangura historikoa-edo desagertze bidean dago.
  - Hitz horien esangura, Zuzenbidearen praxiaren munduan ere, oso arruntak ez direlako, ez dira hiztegi arruntean sartzen.
  - Hitz batzuk jurista mota batek erabiltzen dituelako: notarioek, forentseek...
- c) Balioa: hitz horiek duten esangura erabat itxia da. Batzuetan esangura figuratiboa adieraziko dute (*senalagmático, postulación...*) eta horrek hitz horien eratortzea oztopatzen du.

9 «Les mots à considérer ici, en eux-mêmes, sont les éléments du vocabulaire juridique, les termes juridiques. Deux critères associés les caractérisent comme entités de base du langage du droit:

»—Ils sont porteurs d'un sens. Ce sont des unités significatives. Dans cette fonction, chacun constitue une entité linguistique distincte et autonome qui suffit par elle-même à produire un sens, à signifier.

»—Ils sont porteurs d'un sens juridique. Ils ont un sens au regard du droit. Ceux que nous retenons reçoivent même plus spécifiquement leur sens du système juridique...» (CORNU, G.: *Linguistique juridique*, Domat, Paris, 2. argitaldia, 2000, 67. or.).

10 Ez gaitu inola ere harritu behar, hizkera juridikoa hizkera berezitua izanik ere, polisemia nagusi izatea: «La primera revelación de este momento de síntesis consistió en designar la polisemia de los términos jurídicos como una de las características lingüísticas esenciales del vocabulario del derecho. Lo sabíamos del lenguaje corriente, pero muy a la carrera decíamos que un lenguaje técnico forja términos con un solo sentido. Acerca de esta creencia podíamos entrar en controversia, pero solo con respecto a los significados falsos. En cuanto a los demás, el fenómeno inevitable de la polisemia se imponía como una evidencia y como una riqueza científica que había que explotar» (CORNU, G.: *Vocabulario jurídico*, Temis, Santa Fe de Bogotá, 1995, XV. or.).

- d) Aipakizunak: termino juridiko eskusiboek zehaztasunezko esangura teknikoa dute. Hitzien adierazia erreferente juridikoa delako, ez dute bizitza arruntean parekorik.
- e) Konkurrentzia: hitz juridiko eskusiboek ez dute hiztegi arruntean parekorik, eta hizkera arruntean, azken horiek erabiliko dira, adibidez, *hizpaketa* (hitz juridiko eskusibo) erabili beharrean, *klausula* erabil daiteke¹¹.

Laburbilduta, zein dira hitz juridiko eskusiboen ezaugarriak?

- a) su **monosemia**, con lo cual se obtiene una gran precisión en su definición y gran estabilidad semántica y, consecuentemente permiten una gran seguridad jurídica; y b) su **carácter medular**, ya que, si no se entienden, no se puede comprender la especialidad. Algunos creen que éstos son los verdaderos *terms of art* (términos técnicos de la profesión), ya que para ellos no existe un equivalente en el (inglés) común o general¹²

Argi dago, beraz, hitz juridiko eskusiboak Hiztegi Batuan aurkitzea ia ezinezkoa izango dela. Hala eta guztiz ere, badira hitz juridiko eskusibo batzuk, Hiztegi Batuaren lehenengo itzuli horretan ageri ez direnak, baina bigarreneko alboraezin gertatzen direnak. Esaterako, gure foru zuzenbideetako zenbait erakunde berezi izendatzeko, euskal izenak erabili izan dira betidanik. Are gehiago, askotan euskal izen horiek ez dute erdarazko parekorik eta, horregatik, erdaraz hitz egin edo idatzi arren, euskaraz erabili behar dira (ikus, bestela, Euskal Herriko Foru Zuzenbide Zibilari buruzko 3/92 Legea, uztailearen 1ekoa). Halako erakunde bereziak dira, besteak beste, hurrengoak:

alkar-poderoso	gasaila
erdirako/erdirikoa	ondazilegi

2.2. Hitz juridiko eskusibo ez direnak

Zuzenbideko hiztegietan halakoak badira gehienak, orobat Hiztegi Batuan. Cornu jaunaren hitzetan, hitz horien ezaugarri nagusia da *la double appartenance*:

“Dans leur immense majorité les termes du vocabulaire juridique ont également un sens dans le langage commun. À la vérité, ce peut être le même. Mais, dans la plupart des cas, il s’agit d’un sens différent. Lorsque cela est, un même terme est, par la pluralité de ses sens, à cheval sur le langage du droit et sur le langage courant. Un tel chevauchement pourrait être nommé double appartenance. *Les termes de double appartenance* sont ceux qui ont au moins un sens dans chaque vocabulaire¹³”.

agindu	eskubide	proposamen
arau	erakunde	zigor
betebehar	hitzarmen	zor
botere	ohitura	
debeku	proiektu	

Hona hemen, adibide gisa, ezaugarri horiek bete eta Hiztegi Batuaren lehen pasaldian ageri diren hitz batzuk:

11 URRUTIA, A. eta LOBERA A. (arg.), *Euskara, Zuzenbidearen hizkera*, Deustuko Unibertsitatea, Bilbo, 2. argitaraldia, 1997, 91. or.

12 ALCARAZ VARÓ, E., CAMPOS PARDILLOS, M. A. eta MIGUÉLEZ, C.: *El inglés jurídico norteamericano*, Ariel, Bartzelona, 2001, 94. or.

13 CORNU, G.: *Linguistique juridique*, Domat, Paris, 2. argitaraldia, 2000, 74. or.

Azal dezagun, gaingiroki bada ere, zergatik hartu ditugun hitz horiek eta antze-koak, gure Hiztegi Batutik osaturiko hiztegi juridikoa moldatzeko.

Har dezagun, esaterako, kaleko eta lagunarteko hizkera. Halakoetan ohikoa da *ez dago horretarako eskubiderik!* entzutea. Esaldi horretan, *eskubide* hitzak ez du karga juridiko berezirik. Zernahi gisaz, *bizitzeko eskubidea* edota *grebarako eskubidea* aipatzen direnetan, *eskubide* hitzak karga juridiko berezia bereganatzen du. Orobat *ohitura* hitzarekin. Urtero-urtero Ibilaldira joatea ohitura izan daiteke, eta hitzak, kasu horretan, ez du esanahi juridikorik. Alabaina, *ohitura zuzenbidearen iturri izan daiteke* adierazten dugunean, orduan hitz horrek karga juridiko saihestezina erakartzen du. Adibideak anitz izan daitezke (*diruak boterea dakar / Montesquieu-k botere legegilea, botere betearazlea eta botere judiziala bereizi zituen*) (*asteburuan etxean geratu beharko zara, zigortuta zaude eta / urtebetetik sei urte arteko espetxealdi-zigorra*) etab. Agerikoa denez, kasurik gehienetan, hitz batek esangura juridikoa izateak ez du baztertzen hitz berberak esangura arrunta izatea, ezta alderantziz ere, esanahi arruntak ez baitu esanahi juridikoa alboratzen.

Nabari denez, halako hitz juridikoak etengabe erabiltzen dira eguneroko hizkeran eta, horregatik, orokortu egin dira. Horrek berarekin ekarri du euren esangura guztiontzat ezaguna (edo, behintzat, erdi ezaguna) izatea. Ondorenez, inoiz gertatzen da hitz juridikoen erabilera irudizkoa baino ez izatea¹⁴.

3. HITZ JURIDIKOEI HIZTEGI BATUAN DAGOZKIEN MARKAK

3.1. *Euskalki marka*

Hainbat hitzen formaren ondoan *Bizk.*, *Ipar.* eta *Naf.*, *Gip...* ikurrak ematen ditugu. Euskalki markaren bat azaltzen duten hitz horiei buruz esan behar da ez dela inondik ere Euskaltzaindiaren asmoa, marka horiek eranstea, horrelako hitzak baztertzea; aitzitik, euskalki hitzok Hiztegi Batuan sartzeak adierazten du Euskaltzaindiak bultzatu egin nahi dituela idazleak hitz horiek erabiltzera —jakinaren gainean eta nori bere senak agintzen dion eran, jakina— horrela euskaldun guztien ondare bihurtuz joan daitezten¹⁵.

Hori egia bada ere, ezin ukatuzkoa, maiz-sarri, euskalki bateko hitza gehitzean, beste hitz bat hobetsi beharra izan duela Euskaltzaindiak, hobetsitako hori Euskal Herri osoko euskara estandarretarako egokiagoa delakoan. Hori ezin da inondik ere kritikatu, Hiztegi Batuak zein helburu duen aintzakotzat hartuz gero. Horren argigarri gisa, aldera dezagun hona pare bat adibide:

errentero *Heg.* h. maizter
kastigu *Heg.* h. zigor

hartzedun *Ipar.* h. hartzekodun
tratulant *Ipar.* h. tratulari

¹⁴ «Así, es posible advertir el desvío semántico del término de Derecho fiscal IVA, Impuesto sobre el Valor Añadido, en el texto siguiente: El IVA de la moralidad. Así también, el referido término hipoteca ha llegado a generalizarse de tal modo que, en su pleno significado jurídico, se utiliza en campañas publicitarias del tipo: Hipoteca abierta de la Caja Rural. Una hipoteca abierta a tus necesidades. Junto a los dos términos citados, IVA e hipoteca, también pasan a la lengua general, entre otros, los términos jurídicos arras, tutor, candidato, herencia, robar, cómplice, testamento, testigo, legítimo y juez». (MARTÍN, J. eta beste batzuk: *Los lenguajes especiales*, Comares, Granada, 1996, 48. or.). Barregura eragiten duten adibideak ere jar daitezke, esaterako, *zezenen* munduan: «Los Toros. Aplazamiento de sentencia. Ambos novilleros tuvieron que entenderse con reses no aptas, por lo que la vista de la causa, ante el tribunal de los aficionados taurinos, deberá aplazar su sentencia».

¹⁵ EUSKALTZAINDIA: «Hiztegi Batua», *Euskera*, 45, 2 (2000), 482. or.

Horren inguruan, honako kezka hau azaltzen zaigu: *Heg.* marka duten hitzen kasuan, maizago gertatzen da beste bat hobestea, *Ipar.* marka duten hitzen kasuan baino. Zergatik ote? Esate baterako, Hegoaldeko *juez*-aren ordeztu, *epaile* hobetsi da; baina Iparraldeko *juje*-aren aldamenean, ez da *epaile* hobetsi. Arrazoa ez dugu argi ikusten, berori ez bada bata (iparraldekoak) izan dezakeen literatur tradizioa izatea besteak (hegoaldekoak) falta duena.

Beste batzuetan, aldiz, euskalki marka gehitu da, hitz zehatzak esanahi edo erabilera desberdinak izan ditzakeelako lurralde desberdinetan. Berbarako,

eragotzi, eragotz, eragozten. *du ad.*
1 *Ipar. Zah.* ‘egotzi’. 2 *Heg.*
‘debekatu’: argia ikustea
eragozten didatenak. 3 (erdarazko
molestar; déranger): eragozten
dizu hain berandu deitzeak?

manifestatu, manifesta,
manifestatzen. 1 *Heg. da ad.*:
milaka lagun manifestatu ziren
Bilboko kaleetan. 2 *Ipar. du ad.*:
milaka lagunek manifestatu zuten
Baionako kaleetan.

Heg. marka dutenak

Heg. ikurraren esanahia bestelakoa da, eta bitarikoa. Batzuetan, *Heg.* ikurraren bidez adierazi nahi dugu, delako hitza berria dela eta gaztelaniaz ez dakitenentzat ezin ulertuzkoa —*aleazio*, esaterako—; horrelako hitz askok bikotea osatzen dute *Ipar.* marka daramaten hitzekin —*Heg.* ikurra duen *alfonbra*-k *Ipar.* duen *tapiz*-ekin adibidez—. Kasu hauetan Euskaltzaindia ez da gauza izan euskaldun guztiok batu gaitzakeen forma bakar bat eskaintzeko, eta, oraingoz, horrelako bikoteekin etsi behar izan du. Beste kasu batzuetan, *Heg.* ikurrak —*aspertu*-ren lehen adieran, esaterako— adierazten du delako erabilera Hegoaldekoa soilik dela, eta horrelakoetan, noski, ez zaio horiek erabiltzeari inolako oztoporik jarri nahi. Ez dugu uste inongo irakurlek arazorik izango duenik batzuk eta besteak bereizten¹⁶.

Bi helburu horiek gogoan izanik, jarraikoak dira *Heg.* markarekin jasotako juridiko-administratibo kutsuko hitzik adierazgarrienak:

derrigor *Heg.* h. **baitezpada, nahitaez**
derrigorrean *Heg.* h. **behartuta**
derrigorrez* e. derrigorrean
derrigorre(z)ko *Heg.* h. **baitezpadako,**
nahitaezko
derrigortu, derrigor(tu), derrigortzen.
Heg. du ad. h. behartu
doarik *Heg.* h. **doan**
eragotzi, eragotz, eragozten. *du ad.*
1 *Ipar. Zah.* ‘egotzi’. 2 *Heg.*
‘debekatu’: argia ikustea eragozten
didatenak. 3 (erdarazko *molestar,*
déranger): eragozten dizu hain
berandu deitzeak?

errentero *Heg.* h. **maizter**
heredatu, hereda, heredatzen. *Heg. du*
ad. ‘jarauntsi’
herentzia *Heg.* ‘ondoretasuna’
juez *Heg.* h. **epaile**
juizio *Heg.* ‘epaiketa’
juzgatu, juzga, juzgatzen. *Heg. du ad. h.*
epaitu
kargu hartu *Heg.* ‘erantzukizuna
eskatu’
karrera *Heg.* h. **ikasketak**: *Zuzenbide*
karrera h. Zuzenbide ikasketak.
kastigatu, kastiga, kastigatzen. *Heg. du*
ad. h. zigortu

16 EUSKALTZAINDIA: «Hiztegi Batua», *Euskera*, 45, 2 (2000), 482. or.

kastigu *Heg.* h. **zigor**
kontzeju *Heg.*
letradu *Heg.* ‘legelaria’
lukurreru *Heg.* h. **lukurari**
manifestatu, manifesta, manifestatzen.
 1 *Heg. da ad.:* milaka lagun
 manifestatu ziren Bilboko kaleetan.
 2 *Ipar. du ad.:* milaka lagunek
 manifestatu zuten Baionako kaleetan.
merkantzia *Heg.* h. **salgai, gai**
ofenditu, ofendi, ofenditzen. *Heg. du*
 ad. ‘iraindu’
partidu *Heg.* 1 h. **partida.** 2 h. **alderdi**
pertsegitu, pertsegi, pertsegitzen. *Heg.*
du ad.
petxa 1 *Heg.* ‘zerga’

petxatu, petxa(tu), petxatzen. *Heg. du*
 ad. ‘zerga ipini’
protesta *Heg.*
sasiletradu *Heg.:* sasiletrauentzat ez
 dago legerik.
tesoro *Heg.* h. **altxor**
testigantza *Heg.* ‘lekukotasuna’
testigu *Heg.* ‘lekukoa’
tokamen *Heg.:* irabazietan bakoitzari
 dagokion tokamena.
zuzendu, zuzen(du), zuzentzen. *Heg.*
da/du ad.

Ipar. marka dutenak:

asurantzaz *Ipar.* ‘asegurua’: *asurantzaz*
hartu
bastart
boz 2 1 *Ipar.* ‘botoa, autarkia’. 2
 ‘bozketa, hauteskundera’
eragotzi, eragotz, eragotzen. *du ad.* 1
Ipar. Zah. ‘egotzi’. 2 *Heg.*
 ‘debekatu’: argia ikustea eragotzen
didatenak. 3 (erdarazko *molestar,*
déranger): *eragotzen dizu hain*
berandu deitzeak?
erregelamendu *Ipar.* h. **araudi,**
arautegi
galdatu, galda, galdatzen. *du ad.* 1
 ‘goritu’. 2 *Ipar.* ‘galdegin, eskatu’
galde 1 ‘galdera, itauna’. 2 *Ipar.*
 ‘eskaera’: *galde-erantzunak*
gazitgatu, gaztiga, gaztigitzen. 1 *dio*
 ad. ‘abisatu, ohartarazi’. 2 *Ipar. du*
 ad. ‘zigortu’
gazitgu 1 ‘abisua’. 2 *Ipar.* ‘zigorra’
gizalde batez ere *Ipar.* ‘giza taldea’
hartzedun *Ipar.* h. **hartzekodun**
igurikimen *Ipar.* ‘itxaropena’

inkesta 1 ‘iritzi-bilketa’. 2. *Ipar.*
 ‘auzitegiko ikerketa’
izpiritu *Ipar.* edo *Jas.* h. **espiritu**
jabaldura *Ipar.*
jujamendu *Ipar.* ‘epaiketa’
jujatu, juja, jujatzen. *Ipar. du ad.*
 ‘epaitu’
juje *Ipar.* ‘epaile’
kitantza *Ipar.* ‘ordainagiria’
kobratu, kobra, kobratzen. *du ad.*
 1 *Ipar.* ‘berreskuratu’. 2: *soldata*
kobratu.
laido *Ipar.* edo *Jas.*
langilego 1 *Ipar.* ‘langiletasuna’. 2* e.
langileria, langileak
lekatu 1, leka(tu), lekatzen. *Ipar. du*
 ad. *Zah.* ‘kanpo utzi, salbuetsi’
libera 1 ‘Frantziako dirua’. 2 *Ipar.* h.
libra
libertate batez ere *Ipar.* ‘askatasuna’
librantza *Ipar.*
luzamendu *Ipar.*
manamendu *Ipar.* ‘agindua’
manatu, mana, manatzen. *Ipar.* eta
Naf. du ad.

manatzaile *Ipar.* eta *Naf.*

manifestatu, manifesta, manifestatzen.

1 *Heg. da ad.:* milaka lagun
manifestatu ziren Bilboko kaleetan.

2 *Ipar. du ad.:* milaka lagunek
manifestatu zuten Baionako
kaleetan.

manupeko *Ipar.*

meneko *Ipar.*

ofentsatu, ofentsa(tu), ofentsatzen.

Ipar. du ad. 'iraindu'

ofentsatzaile *Ipar.* 'iraintzailea'

ordenu *Ipar.* 'hilburukoa, testamentua'

paga 1 *Ipar.* eta *Naf.* 'lansaria': *apezen*
paga. 2 *Heg.* (haurrei ematen
zaiena)

partitu, parti, partitzen. *Zah.* edo *Herr.*

1 *du ad.* 'zatitu, banatu, bereizi'. 2

Ipar. da ad. 'joan, irten, abiatu'

petzero *Ipar.* 'mendekoa'

populu *Ipar.*

prefet *Ipar.*

premu *Ipar.* 'seme nagusia;
'oinordekoa'

premugo *Ipar.*

premutasun *Ipar.*

profitatu, profita, profitatzen. *Ipar. du*
ad. Herr.

prometatu, prometa, prometatzen. *Ipar.*
du ad. Zah. 'promestu, agindu'

prozedura 2 *Ipar.* h. **isun**

tratulant *Ipar.* h. **tratulari**

ukan, ukaiten. *Ipar. du ad.* 'izan'

ukandun *Ipar. g.er.*

utzietsi, utzietsen, utziesten. *Ipar. du ad.*
'bertan behera utzi'

Bizk. marka dutenak:

apartatu, aparta, apartatzen. *du ad.*

Lgart. 1. *Gip.* eta *Bizk.* 'aukeratu'.

2 'bereizi'

behargin *Bizk.*

beharrizan *batez ere Bizk.* 'beharra,
premia'

gizaldra *Bizk.* 'giza taldea'

gizateria *Bizk.*

jagon, jagoten. *Bizk. du ad.*

legegin *Bizk.* 'legegilea'

ogasun 1 *Bizk.* 'ondasuna'. 2 *Admin.*
'finantzak'

ostendu, osten, ostentzen. *Bizk. da/du*
ad. 'ezkutatu'

pentzudan *Bizk.:* *arazo hori nire*
pentzudan utz ezazue ('nire
ardurapean')

postura *Bizk.* 'apustua'

senikera *Bizk.* 'senidetasuna,
ahaidetasuna'

testigutza *Bizk.* 'lelukotasuna'

Bada beste bat, *Bizk.* markarik ez duena, baina argi eta garbi lurralde historiko horri dagokiona:

elizate 'Bizkaiko lur zabaleko herria'

BNaf. marka dutenak:

Bat bakarrik

auzapez *Lap.* eta *BNaf.*

G-B marka dutenak:

Ez dugu halakorik bilatu.

Gip. marka dutenak:

Bailara hitzaren kasuan izan ezik, bestelakoetan beste laburdura batzuekin ageri da.

apartatu, aparta, apartatzen. *du*
ad. Lgart. 1. *Gip.* eta *Bizk.*
'aukeratu'. 2 'bereizi'

bailara *Gip.* 'eskualde txikia'
lizentzi izan *Gip. da* ad. *Herr.*
'zilegi izan'

Lap. marka dutenak:

Bat bakarrik eta ez darama laburdura hori bakarrik

auzapez *Lap.* eta *Bnaf.*

Naf. marka dutenak:

Ez dago *Naf.* marka huts-hutsean daraman hitzik. Daudenek, *Naf.* markaz gain, *Ipar.* marka daramate. Hona hemen halakoak:

manatu, mana, manatzen. *Naf. du*
ad.

paga 1 *Ipar.* eta *Naf.* 'lansaria':
apezen paga. 2 *Heg.* (haurrei
ematen zaiena)

manatzaile *Naf.*

Zub. marka dutenak:

jesan, *jesa(i)ten.* *Zub. du* ad.
'maileguz hartu'

ogen *Zub.* h. **hoben**

3.2. *Mailegu zaharkituak eta gutxi erabiliak*

Erabileraren aldetik, hitz zaharkituak —zah.—, gutxi erabili direnak —g.er.— eta gaur egun gutxi erabiltzen direnak —g.g.er.— ere markatu dira¹⁷.

Zah. marka dutenak:

eragotzi, eragotz, eragozten. *du* ad. 1
Ipar. Zah. 'egotzi'. 2 *Heg.*
'debekatu': *argia ikustea eragozten*
didatenak. 3 (erdarazko *molestar*,
déranger): *eragozten dizu hain*
berandu deitzeak?

ero 1, eraiten. *Zah. du* ad. 'hil, erail'

heredero *Zah.* h. **oinordeko**

juramentu *Zah.* 1 h. **zin**. 2 h. **arnegu**,
birao

konplimendu 1 *Zah.* 'bururatzeta,
bukatzea'. 2 'kortesiazko hitza, ele
onak'

konsultatu, kontsulta(tu),
kontsultatzen. *Zah. du* ad.
'argibidea, kontseilua eskatu'

lekatu 1, leka(tu), lekatzen. *Ipar. du*
ad. *Zah.* 'kanpo utzi, salbuetsi'

narrio *Zah.* 'akatsa, orbana'

ofentsagarri *Zah.* 'iraingarria'

partitu, parti, partitzen. *Zah.* edo *Herr.*
1 *du* ad. 'zatitu, banatu, bereizi'. 2
Ipar. da ad. 'joan, irten, abiatu'

prometatu, prometa, prometatzen. *Ipar.*
du ad. *Zah.* 'promestu, agindu'

traditu, tradi, traditzen. *Zah. du* ad.
'saldu, saldukeria egin'

¹⁷ EUSKALTZAINDIA: «Hiztegi Batua», *Euskera*, 45, 2 (2000), 483. or.

g.er. marka dutenak:

salerosi 1, saleros, salerosten. *du ad.*

g.er.

ukandun *Ipar. g.er.*

zitate 1, zita(tu), zitatzen. *du ad. 1*

‘epailearen aurrean aurkezteko

deitu’. 2 *g.er.* ‘aipatu’. 3 *Heg.*

‘hitzordua izan’

g.g.er. marka dutenak:

tribunal *g.g.er.* 1 ‘auzitegia’.

2 ‘epaimahaia’

3.3. Terminoen maila: Behe mailakoa / Goi-mailakoa / Herri-mailakoa / Jasoa

Hainbat sarreratan hitzaren maila adierazi da, behe mailakoak —lagunartekoak eta herrikoiak— eta goi mailakoak edo jasoak —literarioak etab.— bereiziz¹⁸.

Beh. marka dutenak:

prenda *Heg.* 1 *Beh.* ‘bahia’. 2

Zah. ‘dohaina’

Goi. marka dutenak:

- Ez dago halakorik.

Herr. marka dutenak:

edade *Heg. Herr. h. adin*

edadeko *Heg. Herr. h. adineko*

inozente *Herr.* 1 ‘errugabea’. 2

‘tolesgabea’

justu *Herr.*

kiebra *Heg. Herr.* ‘porrota’

konpromiso *Heg. Herr.*

lizentzi izan *Gip. da ad. Herr.*

‘zilegi izan’

partitu, parti, partitzen. *Zah.* edo

Herr. 1 *du ad.* ‘zaitu, banatu,

bereizi’. 2 *Ipar. da ad.* ‘joan,

irten, abiatu’

profitatu, profita, profitatzen. *Ipar.*

du ad. Herr.

segurantzia *Heg. Herr.*

‘segurantza’

tokatu, toka(tu), tokatzen. *Heg.*

da/zaio ad. Herr.

Jas. marka dutenak:

eskudantzia. *Jas.* 1 ‘ausardia’. 2

‘boterea’

iraungi, iraungitzen. *da/du ad. Jas.*

‘itzali; ahitu’

izpiritu *Ipar. edo Jas. h. espiritu*

judizio *Jas.* ‘epaiketa’

laido *Ipar. edo Jas.*

¹⁸ EUSKALTZAINDIA: «Hiztegi Batua», *Euskera*, 45, 2 (2000), 483. or.

3.4. *Sinonimia*

Ahalik eta informazio osagarri gehiena emateko eginahal horretan, ahalegina egin da sinonimoak eta antonimoak ematen. Sinonimoei buruz esan behar da batzuk sinonimo beteak direla eta beste batzuk ez. Esaterako, euskarazko *bela* guztiak *haize-oihal* dira, eta orobat *haize-oihal* guztiak *bela*; hortaz, “**bela Sin. haize(-)oihal**” eta “**haize(-)oihal Sin. bela**” eman ditugu; baina, aldiz, nahiz *azote* guztiak *zigor* diren, *zigor* guztiak *azote* ez direnez gero, “**azote Sin. zigor**” eman dugu, baina ez alderantzizkoa¹⁹.

Hitz juridikoen kasuan, sinonimo beteak gertatu dira gehienak, eta horrek azaltzen du, bat ematerakoan, horren alderantzizkoa ere zerrendatzea. Ikus, bestela, hurrengo adibideak:

ageriko: *politikarien ageriko bizitza; ageriko aurrezkia. Sin.*

jendaurreko, publiko

aholkatu, *aholka, aholkatzen. du ad.: norbaitek norbait zerbait egitea aholkatu; aholkatu zuen Adan hark ere har zezan sagar hartatik. Sin.*

aholku eman

atzerrialdi Sin. erbestealdi

doan Sin. dohainik

dohainik Sin. doan

enkante: *enkantean jarri, saldu. Sin. erremate*

erantzukizun Sin. erantzunbehar

erantzunbehar Sin. erantzukizun

erbestealdi Sin. atzerrialdi

erkide 1 iz. ‘partaidea, bazkidea’.

2 izond. **Sin. komun**

erremate 1 *Heg. Herr.* ‘azkena, bukaera’: *erremate txarra eraman* (‘fin gaizto egin’).

2 ‘enkantea’

espetxe Sin. kartzela, presondegia

idazkun Sin. inskripzio

inskripzio 1 ‘izen ematea’. 2 **Sin. idazkun**

itsasketa: *itsasketan ohituak diren gizonak. Sin. nabigazio*

jabego Sin. jabetasun, jabetza

jabetasun Sin. jabego, jabetasun

jabetza Sin. jabego, jabetasun

(kale) agerraldi Sin. manifestazio

kontzientzia(-)eragozle Sin.

kontzientzia(-)objektore

kontzientzia(-)eragozpen Sin.

kontzientzia(-)objekzio

kontzientzia(-)objektore Sin.

kontzientzia(-)eragozle

kontzientzia(-)objekzio Sin.

kontzientzia(-)eragozpen

lankidego Sin. lankidetza

lankidetza Sin. lankidego

legedi Sin. legeria

legeria Sin. legedi

manifestazio Sin. (kale) agerraldi

merkatalgo Sin. merkataritza

merkataritza Sin. merkatalgo

monarkiko Sin. erregetiar

nabigazio Sin. itsasketa

publiko Sin. ageriko, jendaurreko; herri(-)

¹⁹ EUSKALTZAINDIA: «Hiztegi Batua», *Euskera*, 45, 2 (2000), 483. or.

4. HIZTEGI BATUKO HITZ JURIDIKOEN SAILKAPENA, ZUZENBIDEAREN ARLOTIK

4.1. Zuzenbidearen adar guztietan ager daitezkeenak:

adindun	dokumentu	juridiko
adingabe	ebazpen	justizia
agiri	erabaki	lege
akta	erantzukizun	notariotza
aplikazio	erregistro	xedapen
arbitrario	errenta	zuzenbide
artikulu	hierarkia	
askatasun	indargabetasun	

4.2. Zuzenbide publikoa:

Administrazio zuzenbidea:

administrari	erkidego (autonomia	sailburu
administrazio	erkidego;	udal
alkate	foru erkidego)	zentralizatz
aldundi	ertzaintza	zinegotzi
ararteko	funtzionario	
baimen	ganbera	
departamendu	gobernadore	
departamentu	hirigintza	
diputazio	ministerio	
	ogasun	

Auzibideetako zuzenbidea:

abokatu (abokatu	epaitu	peritu
defentsaria)	irmotasun	probidentzia
absolbitu	jurisdikzio	prozedura
akusazio	jurisprudentzia	prozesu
auzilari	kereila	salaketa
deklarazio	kondena	sententzia
epai	lekuko	zitatu
epaiketa	magistratu	
epaitegi		

Zuzenbide politikoa:

abdikatu	gutxiengo	monarkia
aberri	hauteskunde	nazio
anarkia	independentzia	nazismo
botazio	inperialismo	oposizio
bozketa	jeltzaletasun	parlamentu
burujabetasun	kantziler	plebiszitu
demokrazia	karlismo	referendum
diktadura	kolonialismo	senatu
enperadore	konfederazio	separatismo
erreferendum	kongresu	sozialdemokrazia
errege	konstituzio	subiranotasun
errepublika	koroa	sufragio
eskumen	legebiltzar	teknokrazia
estatu	legegintzaldi	tirania
estatutu	lehendakari	totalitarismo
faxismo	leninismo	tradizionalismo
federalismo	liberalismo	trantsizio
gobernu	maoismo	troskismo
gorte	marxismo	

Zigor zuzenbidea

abortu	erailketa	konfiskatu
amnistia	errudun	krimen
aringarri	errugabe	lapurreta
atxiloketa	espetxe	mehatxu
aurrekari	falta	ostu
bahiketa	hilketa	preso
biktima	irain	tortura
bortxaketa	iruzur	trafiko
ebatsi	isun	zigor
egile	kartzela	

4.3. Zuzenbide pribatua

Foru zuzenbidea

apartatu	foru	hilburuko
elizate	foruzale	seniparte
foral	foruzaletasun	zorbide

Merkataritza zuzenbidea

akzio	harpidetza	partaidetza
aseguru	jaulkipen	patente
baltzu	jesapen	poliza
banku	kooperatiba	porrot
bazkide	kotizazio	sindiko
bazkun	mailegu	sozietate
billete	marka	txeke
burtsa	merkataritza	
enpresa	obligazio	

Zuzenbide zibila

absentzia	gaitasun	kontratu
apustu	gordailu	maiztertza
bahi	gozamen	mantenu
besterendu	harrera	nortasun
dibortzio	hartzekodun	oinordetza
elkarte	herentzia	okupazio
erres	higiezin	ordenu
eskualdatze	higikor	salerosketa
eskuratze	hilburuko	testamentu
ezgaitasun	hipoteka	trukatze
ezkonsari	idazkun	tutoretza
ezkontza	jabetza	zordun
fruitu	jaraunsle	
fundazio	komisario	

4.4. *Zuzenbide historikoa*

ekandu		
eskribau	korrejidore	
kontzeju	merindade	prefektu
	pragmatika	zedula

5. HITZEN OSAERA

Atal honen azterketak lan oso baterako emango luke. Horregatik, hitz juridiko-etan gehien erabiltzen diren atzizki eta aurrizkiak besterik ez ditugu aztertuko.

5.1. *-keta*-pen atzizkiak

-keta atzizkia daramaten hitzak

atxiloketa	hilketa	ordainketa
bahiketa	itaunketa	salaketa
bihurketa	itzulketa	salerosketa
bilketa	kanporaketa	suntsiketa
bortxaketa	kenketa	tokialdaketa
bozketa	kudeaketa	zatiketa
epaiketa	lehiaketa	zerga-bilketa
erailketa	lekualdaketa	zigorketa
erosketa	miaketa	zuzenketa
galdeketa	mugaketa	

-pen atzizkia daramaten hitzak

adierazpen	ezespen	jesapen
agerpen	ezeztapen	legeztapen
aitorpen	galarazpen	luzapen
aurreikuspen	hautapen	onarpen
baieztapen	hautespen	onespen
berrespen	idazpen	salbuespen
ebazpen	igorpen	salerospen
egiaztapen	ihardespen	sorospen
ekarpen	irizpen	suntsipen
eragozpen	izendapen	ustiapen
esleipen	jakinarazpen	xedapen
ezarpen	jaulkipen	

5.2. *-garri*-kor atzizkiak

-garri atzizkia daramaten hitzak

aberasgarri	ezeztagarri	kondenagarri
arbuigarri	frogagarri	ofentsagarri
aringarri	iraingarri	ordaingarri
erabakigarri	kaltagarri	suntsigarri
eragingarri	kitagarri	zigorgarri

-kor atzizkia daramaten hitzak

bihurkor	iraungikor	suntsikor
eraginkor	mugikor	zatikor
higikor		

5.3. *Aurrizkien aipamen laburra*

Aurrizkiei dagokienez, ezin da esan aurrizki jakin bat edo batzuk berezko zaizkienik zuzenbideko hitzei. Esate baterako, *ber-/bir-* bikoteari dagokionez, *berjabetasun* eta *birsaldu* hitzak besterik ez dira ageri; aurre- aurrizkiak denaz bezainbatean, zerbait gehiago, baina ezer gutxi (*aurreikusi*, *aurreikuspen*, *aurrekari*, *aurrekontu*).

6. ONDORIOAK: LEHENENGO ITZULITIK BIGARREN ITZULIRA

6.1. *Gutxieneko baldintzak*

Horra hor Hiztegi Batuaren lehenengo itzuliak izan dituen emaitzak. Alabaina, Euskaltzaindia ez da hor geratu. Haatik, bigarren itzulirako irizpideak onartu ditu, 2000ko uztailaren 21ean, Donibane-Lohizunen, eta horiek berretsi, 2000ko irailaren 29an, Zizur Txikian. Irizpide horien arabera, aurreko iturrietatik (batez ere, OEH eta EEBS) lortutako zerrendak osatu egingo dira arloz arlo oinarritzko ikusten diren termino eta hitz bereziekin. Bigarren pasaldi horretan, beraz, Hiztegi Batuaren altxor juridikoa osatzeko aukera egongo da.

Baina zein izango dira jatorrizko zerrenda osatzeko irizpideak? Horretan, egia esan, lehen pasaldian erabilitako irizpide bertsuak aplikatuko dira:

1. Formarik hedatuenak hobestea.
2. Gaurko “erabilera zaindu”etan nagusitua da hobestekoa.
3. Forma erregularra da hobestekoa.
4. Forma berri(ago)ak dira hobestekoak, baldintza jakin batzuk betez gero.
5. Eratorri eta elkartu berriak onartzekoak dira, baldintza zehatz batzuetan.
6. Mailegu berriak onar daitezke, batik bat, nazioartekoak direnean.

Gure arloan, ostera, euskarak baditu bere zailtasun oinarritzkoenak. Lehena datorchio izatetik bertatik, hizkuntza erromantze ez izate horretatik, horrek eragozten baitio latinezko hitz juridikoen maileguak besterik gabe bereganatzea. Hurrena, eta ez txikia, ingurutik ezartzen zaio, euskarak ez baitu ezagutzen (Foruaren aztarnak izan ezik) bestelako sistema juridikorik Europako kontinentean dagoena baino. Hizkuntza eta legea estekatzen dituen lokarria sakona izan eta hori ere aintzat hartu behar da, askotan gerta baitakiguke, besterik gabe, zailtasunak areagotzea. Horretarako, ñabardurak eman behar dira bigarren itzulian. Horretarako ere, elkarrekin lan egiteko paradaren premia, guztion ekarriak ontzeko tenorean. Erakusgarri, gaur egunean behintzat, oraintsu argitaratu den Espainiako Zigor Kodearen argitalpen elebiduna, Euskal Herriko Unibertsitateak eta Deustuko Unibertsitateak ondu dutena, IVAP-HAEEren itzalpean.

6.2. *Geroko baldintzak*

Geroko bide horretan, Hiztegi Batu horren bigarren itzuliak eskatzen du hiztegi berezitueta edukiak artez jasotzea, bere luze-zabalean baino, hizkera arruntarekin dituen koska eta esparru komun horietan. Hartara, Euskaltzaindiaren baitan «administrazio-zuzenbidea» izeneko lan-taldea eratuko da, esparru horri hizkuntzaren bai-

tan beti aitortu ohi zaion garrantzi berebizikoa azpimarratzeko²⁰. Lan-talde horren egitekorik premiazkoena da Hiztegi Batuko bigarren itzulirako zerrenda egokia prestatzea, administrazio-zuzenbidearen munduan dabilzan kontzeptu oinarrizkoenak biltzeko. Egitekoak horiek izanik, argi dago lan-taldearen osaera bikoitza izan behar dela: bateko, Euskaltzaindiko ordezkariak bertan izan behar dira; eta, besteko, zuzenbideko adituek ere parte hartu behar dute. Horrela bakarrik berma daiteke emaitzarik onena erdiestea.

Egingarri izan dezake horrek ere, Hiztegi Batuko hirugarren itzulirako ametsetan, aurreko materiala gaurkotu, bilduta ez dagoena batu eta sistematizatzeko. Horretarako, testugintza juridiko-administratiboaren lekukotasunak izango ditugu, Ipar zein Hego Euskal Herrikoak.

Euskarak erronka luzea du lege eta administrazio barrunbean. Mendeetan urrunegi ibili da horretatik, eta arrapaladan eta arineketan denbora berreskuratu beharra du. Ez nolana, zentzuz eta taxuz baino. Gure ustez, langintza horretan pisutsua da euskarerantz esparru berriak aldarrikatzea (Administrazioa, justizia, lanbide juridikoak...). Aurreko hori bezain garrantzitsua, jakina, Hiztegi Batu hori bezalako tresnak sortzea, bestelako hiztegi berezituentzat irizpide-emaile eta erakuslea. Ekin diezaiogun lanari.

7. ERANSKINA: HIZTEGI BATUAN AURKITUTAKO HITZ JURIDIKOEN ZERRENDA

Zuzenbideko euskal ikasle asko eta asko kezkatuak dabilta, ikasgai gogorrek ikasteaz gain, hizkera ilun eta nahasia bereganatu behar dutelako, zuzenbideari dago-kion mundu horretan aritu ahal izateko²¹. Horren jakitun izanik, Deustuko

20 Lan-talde horren eraketarako proposamena Andres Urrutia euskaltzainak aurkeztu du, 2000ko urriaren 26an. Horren osaera eta kokatzea honakoak dira: "a) Osaera. Nahitaezko dirudi lantalde horren osaerak bi multzo desberdin izatea. Lehenari legokioke, osaera onartzearekin batera, 400-600 hitz horiek moldatu eta zerrendatzea. Osaera horretan, beraz, jarraioak: Euskaltzaindiaren ordezkariak (zuzendari eta idazkaria), IVAP-HAEE (ordezkaria), INAP (ordezkaria) eta Ipar nahiz Hego Euskal Herriko zuzenbide-fakultateak (ordezkari bana). Bigarrenari bestelako eginkizuna esleituko litzaioke, hau da, zuzendariaren eta idazkariaren azpian, bi bekadun lanean aritzea, hitz zerrenda horiek prestatu eta lantalde horren kideei igortzeko. Haien oharrak jaso, papereratu eta hileroko bileretarako materialak antolatu eta txukundu. Orobat, lehen esandako testuak ordenagailuetan sartu eta sailkatu. Testu horiek zein izan eta nola sartu, lehenago aipatu lantaldearen eskuetan legoke, langintza horren irizpideak Euskaltzaindiarekin bat etor daitezen. B) Kokatzea. Kokatze horrek bi esanahi ditu: aurrena, egiturarena eta hurrena, lekutzearena. Aurrenari dagokionez, argi dago horren kokatze berezkoa Hiztegi Batuko lantaldean dagoela, lantalde berezi gisa. Lehendik ere izan dira eta orain ere badira eite horretakoak Euskaltzaindiaren organigraman. Horrek harreman sendoak izan beharko litzuzke Hiztegi Batuko lantalde orokorarekin eta abian izan daitezkeen bestelako lantalde bereziekin, guztiok batera ibil gaitezen. Hurrenari buruz, ostera, ez ahaztu Euskaltzaindiak badituela lantalde franko, euskal geografian eta hiriburuetan barreiatuak. Ez da komeni, beraz, osterantzeko egitura pisutsuak sortzea, ezpada arin aldatzekoak eta, hala balitz, berehalakoan suntsitzekoak ere. Hortaz, kokatzeak dakar, lantaldeari buruzko gorabeheretan, bilerak Euskaltzaindiaren egoitzan edo ordezkarietaren egin ahal izatea. Bekadunen lana, aldiz, bi modutan antola daiteke: Euskaltzaindiaren egoitzan edo ordezkarietaren bertan, edo hortik kanpo. Areago, guztiz egingarria izan daiteke unibertsitateren edo beste erakunderen batekin ituna sinatzea, bi bekadun horiek Euskaltzainditik kanpo ezartzeko. Buruan izan, horien lana epe luzerako lana eta egitekoa dela. Horrek ahalbidetzen ditu, hain zuzen ere, tankera horretako irtenbideak". Euskaltzaindiak lan-talde horren eraketa onartu du, Bilbon, 2000ko urriaren 27an onetsitako Batzar-Agirian (behin-behinekoa: "Ondorioz, proposatzen den zerrenda hori prestatzeko urratsak emango dira. Urrutiak behar diren gestioak egingo ditu corpora modu errazean osatzeko erakundeekiko lankidetzaz. Boletinak informatizaturik daude, adibidez. Finantzabideaz eta abarrez bera arduratuko da soluzioren bat bilatzen".

21 Hizkera juridikoa, beraz, oztopo bihurtzen da zuzenbidearen munduan sartu nahi diren horientzat. Aise uler daiteke kezka hori, hizkera juridikoaren berezitasun nagusia lexikoa dela gogoratuz gero: «Le langage du droit est un langage de spécialité, dont l'une des caractéristiques est d'employer une nomenclature spécialisée encadrée par un vocabulaire de soutien, en plus des mots d'usage courant. Les signes juridiques peuvent être placés en opposition aux signes du langage courant afin d'en faciliter l'étude socio-linguistique. Les termes techniques posent aux juristes et surtout aux non-juristes des problèmes de compréhension qui se répercutent jusqu'à poser des questions de légitimité politique et de légalité pure» (DIDIER, E.: *Langues et langages du droit*, Wilson & Lafeur Itée, Québec, 1990, 63. or.).

Unibertsitateko Euskara Juridikoaren Mintegiak jardunari ekin zion. 1993. urtean, ikasketa plan berria ezarri zen, eta horrek, lehenengo eta bigarren mailan, Euskara Tekniko Juridiko izeneko ikasgaia ezarri zuen, aukerazko ikasgaien artean (esan behar egungo planean ere ikasgai horrek badirauela). Hiztegi Batua ikasgai horretan lantzeko moduko tresna izan da, eta aurrerantzean ere hala izango da. Baina, hiztegi horretatik, bihar-etziko legelariei gehien interesatzen zaizkienak berba juridikoak dira. Horregatik, lan txiki honen eranskin gisa, lehen itzuliko berba juridikoen zerrenda gehitu dugu, lan horretan lagungarri izan dadin. Zeresanik ez, ikasleei ez ezik, egungo legelari eta zuzenbideko jarduleei ere erabilgarri gerta dakieke.

A

abandonatu, abandona, abandonatzen. *du*
ad. h. **utzi, alde batera utzi, bertan behera utzi**
abdikatu, abdika, abdikatzen. *du* ad.
abeniko
aberasbide
aberasgarri
aberasbasun
aberastu, aberats/aberastu, aberasten. *da/du*
ad.
aberats
aberri
aberrigabe
aberriratu, aberrira, aberriratzen. *da/du* ad.
abertzale
abertzaletasun
abisu
abokatu
abonamendu
abortatu, aborta, abortatzen *da/du* ad.
abortatze
abortu
absente
absentzia
absolbitu, absolbi, absolbitzen *da/du* ad.
abusatu 1, abusa, abusatzen. *du* ad.
adierazpen
adin 1 ‘edadea’.
adindun *Anton*. **adingabe**
adineko
adingabe *Anton*. **adindun**
adingabeko
adiskidetu, adiskide(tu), adiskidetzen. *da/du*
ad.

aditu 2 izond. eta iz.: *lege kontuetan adituek diotenez*.
adjudikatu, adjudika, adjudikatzen. *du* ad.
administrari ‘administrazioko langilea’:
administrariak, administrari laguntzaileak
administratu, administra, administratzen.
du ad.
administratzaile ‘administratzen duena’
administrazio
aduanazain
aduanazain
ageriko: *politikarien ageriko bizitza; ageriko aurrezkoa*. *Sin.* **jendaurreko, publiko**
agerkari
agerpen
agerraldi
agertu, ager, agertzen *da/du* ad.
agertze
agindu 1 iz.
agindu 2, agin, agintzen *du* ad.
aginpide
agintarazi, agintaraz, agintarazten. *dio* ad.
agintari
agintaritza
aginte
agintza h. **agintzari, promes**
agintzari
agiri iz. ‘dokumentua, izkribua, adierazpena’
ahaide
ahaidego ‘ahaidetasuna’
ahaidetasun
ahalbide
ahaldun

ahaldundi* e. **aldundi, diputazio**

ahalmen

aholkatu, aholka, aholkatzen. *du* ad.:

norbaitek norbait zerbait egitea aholkatu; aholkatu zuen Adan hark ere har zezan sagar hartatik. Sin. aholku eman

aholku

aholku eman

aholkularitza

ahozko

aipamen

aitorle

aitorpen

aitortu, aitor, aitortzen. 1. *du* ad. 2. *da* ad. ‘(bekatuen) aitortza egin’

akordio

akta

aktibo

akusatu, akusa, akusatzten, *du* ad.

akusatzaile

akusazio

akzio *Ekon.*

alargun

alborengo

aldarrikatu, aldarrika, aldarrikatzen. *du* ad.

aldizkari

aldundi

alkate

alkateorde

aloger

alokairu

altxor

altzari

amankomun* e. **komun**

amnistia

amortizatu, amortiza, amortizatzen. *du* ad.

amortizazio

analogia

anarkia

anarkismo

anarkista

antolamendu

apartatu, aparta, apartatzen. *du* ad. *Lgart.* 1.

Gip. eta *Bizk.* ‘aukeratu’. 2 ‘bereizi’

aplikatu, aplikatzen. *du* ad.

aplikazio

apostu* e. **apustu**

apostura h. **apustu**

apustu

ararteko

arau 1 iz. 2 postpos. a) ‘ahala’: *sartu arau hiltzen zituen*; b) ‘-en arabera’: *leku arau sortzen dira landareak.*

araudi

araupetu, araupe, araupetzen. *du* ad.

arautegi

arautu, arau(tu), arautzen. *du* ad.

arbitrario

arbuigarri

arbuirazi, arbuiraz, arbuirazten. *dio* ad.

arbuiau, arbuia, arbuiaitzen. *du* ad.

arbuio

arduradun

arduragabe izond.

argibide

aringarri iz. eta izond.

artikulu

artxiduke

aseguratu, asegura, aseguratzten. *du* ad.

aseguru

askatasun

askatu, aska, askatzen. *da/du* ad.

aske

astundu, astun(du), astuntzen. *da/du* ad.

asurantz *Ipar.* ‘asegurua’

asurantz hartu

atxiki, atxikitzen. 1. *zaio* ad.: *hormari*

atxikitzen zaion huntza bezala. 2. *du* ad.:

hitza atxiki zuen.

atxikiarazi, atxikiaraz, atxikiarazten. *dio* ad.

atxikimendu

atxilo

atxiloketa

atxilotu, atxilo(tu), atxilotzen. *du* ad.

atxilotze

atzeman, atzematzen. *du* ad.

atzemanarazi, atzemanaraz,

atzemanarazten. *dio* ad.

atzerri

atzerrialdi *Sin.* **erbestealdi**

atzerriatu, atzerriara, atzerriatzen. *da/du*

ad.

atzerriar

atzipetu, atzipe(tu), atzipetzen. *du* ad.

atzitu, atzi, atzitzen. *du* ad. ‘atzeman’: *bi*

erbi atzitu dituzte oihanean.

aurkari

aurkikuntza**aurreikusi**, aurreikus, aurreikusten. *du* ad.h. **aurrez ikusi****aurreikuspen****aurrekari** *Mat., Fil., Hizkl.***aurrekontu****aurrezki****aurrezki(-)kutxa****aurreztu**, aurrez(tu), aurrezten. *du* ad.ausente* e. **absente**ausentzia* e. **absentzia****autarkia****autonomia**: *Autonomia Erkidegoa***autonomo****autore****autoretza****autoritario****autoritate****autorizatu**, autoriza, autorizatzen. *du* ad. h.

baimena eman

auzapez *Lap.* eta *BNaf.***auzi****auzilari****auzitegi****auzo 1** iz. ‘auzotegia’**auzo 2** iz. eta izond. ‘auzokoa’auzo lan* e. **auzolan****auzoko****auzotar****auzotegi** *Sin.* **auzo 1****auzune****azken****azken(-)nahi** ‘hilburukoa, testamentua’**azkendu**, azken(du), azkentzen. *da/du* ad.**azkentze****azpiegitura****aztura****B****bahi****bahiketa****bahitu**, bahi(tu), bahitzen. *du* ad.**bahitura****bahitzaile****baieztapen****baieztatu**, baiezta, baieztatzen. *du* ad.**bailara** *Gip.* ‘eskualde txikia’**baimen****baimena eman****baimendu**, baimen(du), baimentzen. *du* ad.**balantza****balantze****baldintza****baliarazi**, baliaraz, baliarazten. *du* ad.**baliatu**, balia, baliatzen. 1. *zaio* ad.: *Jainkoa balia dakidala*. 2. *da* ad.: *adimenaz balia zaitetz, ez indarraz*. 3. *du* ad.: *ez dugu hitz hori baliatzen*.**balio****baliozko****balio izan**, balioko. *du* ad. (bi erabilerak onartzen ditu: zer *balio du tematzeak?*; ez *du balio orain etxea konpontzen hastea*).**balioetsi**, balioets, balioesten. *du* ad.**baliogabe** izond.**baliogabetu**, baliogabe(tu), baliogabetzen. *da/du* ad.**baloratu**, balora, baloratzen *du* ad. **balioetsi****baltzu****banatu**, bana(tu), banatzen. *da/du* ad.**banatzaile****banatze****bandera****banka** h. **bankuak****bankari****banketxe****banku****banku(-)langile****barkamen****barkarazi**, barkaraz, barkarazten. *dio* ad.**barkatu**, barka, barkatzen. *du* ad.**barneratu**, barnera(tu), barneratzen. *da/du* ad.**barnetegi****barruti****bastart** *Ipar.***bateratu**, batera, bateratzen. *da/du* ad.**bateratze****batza****batzaldi****batzar****batzar(-)etxe****batzar(-)gela****batzarburu****batzarkide****batzartu**, batzar(tu), batzartzen. *da* ad.**batzorde**

batzordekide**bazkide****bazkidetu**, bazkide(tu), bazkidetzen. *da/du* ad.**bazkidetza****bazkun****baztertu**, bazter(tu), baztertzen. *da/du* ad.**behargin** *Bizk.***beharrizan** batez ere *Bizk.* ‘beharra, premia’**behartu**, behar(tu), behartzen. *da/du* ad.**behin****behin-behineko****behin betiko****beka** *Heg.***bekadun** *Heg.***beldurrarazi**, beldurraraz, beldurrarazen. *du* ad.**bengantza h. mendeku****bere 2****bere egin****bereganatu**, beregana(tu), bereganatzen. *da/du* ad.**bereizi**, bereiz, bereizten. *da/du* ad.**bereizkeria****berjabetasun****bermatu**, berma, bermatzen. 1 *da* ad.: *ukondoez leihoan bermatu zen*; ‘uste osoa izan’: *Jainkoaren baitan bermatzen gara*. 2 *du* ad. ‘berme eman’: *erlijioak betiko bizitza bermatzen digu*.**berme****berrespen****berretsi**, berrets, berresten. *du* ad.**bertan****bertan behera utzi****bestelakotu**, bestelako(tu), bestelakotzen. *da/du* ad.**besterendu**, besteren(du), besterentzen. *da/du* ad.**bete**, betetzen. *da/du* ad.**betearazi**, betearaz, betearazten *du* ad.**betebehar****beteezin** izond.**betetze****bezero****bide 1****bide(-)seinale****bidegabe** iz. eta izond.**bidegabe****bidegabekeria****bidegabeki****bideko 2** izond. ‘bidezkoa, zuzena’**bidesari****bidezko 2** izond. ‘zuzena, legezkoa’**bihurketa****bihurkor****bihurtu**, bihur, bihurtzen. *da* eta *du* ad.: *ura ardo bihurtu zen*.**bihurtze****biktima****bildu**, bil, biltzen. *da* eta *du* ad.**bilduma****bilera****bilketa****bilkura****billete** ‘dirua’**biltzar****biltzarkide****biltze****biolentzia h. indarkeria****birsaldu**, birsal, birsaltzen. *du* ad.**bitarteko** 1 iz. 2 izond.: *noiz den hordikeria osoa, noiz bitartekoa, edo erdimerki esaten zaiona*.**bitartekotasun****bitartekotza****bizibide****bizilagun** 1. ‘bizikidea, ezkontidea’. 2 ‘auzokidea’. 3 ‘biztanlea’**bizilege****bizileku****bizimodu****bizimolde****bizitegi** ‘etxebizitza’**bizitoki****bizkaitar****bizkonde****biztanle****biztanleria****bortxa****bortxa egin****bortxaz****bortxakeria****bortxaketa****bortxatu**, bortxa(tu), bortxatzen. *du* ad.**botatze****botazio****botere**

boteredun**boto****boz 2** *Ipar.* 1 ‘botoa, autarkia’. 2 ‘bozketa, hauteskundera’**bozkatu**, bozka(tu), bozkatzen. *du* ad.**bozkatzaile****bozkatze****bozketa****buletin****burtsa****buru****buru eman****burujabe**: *Samoako Estatu Burujabea.***burujabetasun****burujabetza****burutu**, buru(tu), burutzen. 1 *da* ad.: *garia burutzen ari da.* 2 *du* ad.: *haur honekin ezin dut burutu* (‘ezin naiz moldatu’). 3 *du* ad. ‘amaitu’**D****debaluatu**, debalua, debaluatzen. *da/du* ad.**debezarazi**, debekaraz, debekarazten. *dio* ad.**debekatu**, debeka, debekatzen. *du* ad.**debeku****debeku izan****debekuzko****debekualdi****dedikatu**, dedika, dedikatzen. 1 *da* ad. h. (zerbaitetan) **ari izan**. 2 *du* ad. h. (diskoa, eliza, etab. norbaiti) **eskaini**. 3 *da* ad. h. **arduratu****dedikazio** h. **arduraldi****deduzitu**, deduzi, deduzitzen *du* ad.**defendatu**, defenda, defendatzen. 1 *du* ad. h. **-en alde egin, aldeztu, babestu**. 2* e. **debekatu****defenditu**, defendi, defenditzen. *Lgart.* *du* ad. h. **-en alde egin, aldeztu, babestu****defentsa****defentsa egin****defentsari** izond.: *abokatu defentsaria.***defizit****dei****deialdi****deklaratu**, deklarara, deklaritzen. *du* ad. 1 (epaiketaren inguruko adierarekin batezere). 2 h. **adierazi, agertu, aitortu, azaldu**, etab.**deklaratzaile****deklarazio****dekretu****deliberamendu** ‘erabakia’**deliberatu**, delibera, deliberatzen. *da/du* ad. ‘erabaki’**delibero** iz. ‘erabakia’**demanda** 1 ‘liskarra’. 2 ‘errieta, ahakarra’**demokrata****demokratiko****demokrazia****departamendu** ‘Frantziako administrazio barrutia’**departamentu** ‘saila’**deportatu**, deporta, deportatzen. *du* ad.**deportazio****derrigor** *Heg.* h. **baitezpada, nahitaez****derrigorrean** *Heg.* h. **behartuta**derrigorrez* e. **derrigorrean****derrigorre(z)ko** *Heg.* h. **baitezpadako, nahitaezko****derrigortu**, derrigor(tu), derrigortzen. *Heg.* *du* ad. h. **behartu****desegin**, desegiten. *du* ad.**desegite****desenkusa****desenkusatu**, desenkusa, desenkusatzen. 1 *du* ad. ‘(hutsegitea) zuritu’. 2 *da* ad. ‘aitzakia jarri’**deserri****deserriratu**, deserrira, deserriratzen. *da/du* ad.**desertatu**, deserta, desertatzen. *du* ad.**desertore****desobeditu**, desobedi, desobeditzen. *du* ad.**desordena****despeditu**, despedi, despeditzen 1 *da/du* ad. ‘agur egin’. 2 *du* ad. ‘kaleratu’**desterratu**, desterra, desterratzen. *du* ad. h.**erbestera****desterru** h. **erbeste**detenitu* e. **atxilotu****deusez** izond.**deuseztatu**, deusezta, deuseztatzen. *da/du* ad.deuseztu* e. **deuseztatu****dibisa**

dibortziatu, dibortzia, dibortziatzen. *da* ad.
dibortzio
diktadore
diktadura
diplomazia
diputatu
diputazio
diruzain
diruzaintza
diskriminatu, diskrimina, diskriminatzen.
du ad.
diziplina
doan *Sin.* **dohainik**
doako
doakotasun
doarik *Heg.* h. **doan**
dohain
dohainik *Sin.* **doan**
dokumentu
dukat
duke
dukerri
dukesa

E

ebasle
ebatsi, ebats, ebasten. *du* ad.
ebatzi, ebatz, ebatzen. *du* ad.
ebazle
ebazpen
ebazpide
edade *Heg. Herr.* h. **adin**
edadeko *Heg. Herr.* h. **adineko**
eduki 1 edukitzen. *du* ad.
egiaztapen
egiaztatu, egiazta, egiaztatzen. *du* ad.
egile
eginbehar iz.
eginbide ‘eginbeharra, obligazioa’
egintza
egitamu
egitarau
egitasmu
egitate
egite
egitez
egiune
egoera
egoile

egoiliar
egoitza
egotzi, egotz, egozten *du* ad.
ekandu
ekarle
ekarpen
ekarrarazi, ekarraraz, ekarrarazten. *dio* ad.
ekarri 1, ekar, ekartzen. *du* ad.
ekarri 2 iz.
elizate ‘Bizkaiko lur zabaleko herria’
elizbarruti
elkargo
elkartasun
elkarte
elkartze
emendakin ‘eranskina’ (ez du gaztelaniazko *enmienda* adierazten)
emendatu, emenda, emendatzen *da/du* ad.
‘gehitu, erantsi’ (ez du ‘zuzendu’ adierazi nahi)
emigratu, emigra, emigratzen. *du* ad.
enbaxada
enbaxadore
enkante: *enkantean jarri, saldu. Sin.*
erremate
enkargu h. **mandatu**
enperadore
enperatriz
enplegatu
enplegatzailer
enplegu
enpresa
enpresaburu
entzunaldi
epai
epaiketa
epaile
epaimahai
epaimahaiburu
epaimahaiko iz.
epaitegi
epaitu, epai(tu), epaitzen. *du* ad.
epe
epeka
erabaki 1, erabakitzen *du* ad.
erabaki 2 iz.
erabakiarazi, erabakiaraz, erabakiarazten.
dio ad.
erabakigarri

erabakior* e. **erabakigarri**

erabakitzaile

eragingarri

eraginkor

eragotzi, eragotz, eragozten. *du ad.* 1 *Ipar.*

Zah. ‘egotzi’. 2 *Heg.* ‘debekatu’: *argia ikustea eragozten didatenak.* 3 (erdarazko *molestar, déranger*): *eragozten dizu hain berandu deitzeak?*

eragozpen: *lanak, barka eragozpenak*

erail, erailtzen. *du ad.*

eraile

erailketa

erakunde

eraldatu, eralda(tu), eraldatzen. *da/du ad.*

eraldatze: *egurraren eraldatze-prozesuak.*

eramaile

eranskin

erantzukizun *Sin.* **erantzunbehar**

erantzule

erantzun 1, erantzuten. *du ad.*

erantzunbehar *Sin.* **erantzukizun**

eraso 1 erasotzen. *dio ad.*

eraso 2 iz.

erasoaldi

erasoka

erbeste

erbestealdi *Sin.* **atzerrialdi**

erbesteratu, erbestera(tu), erbesteratzen.

da/du ad.

erbesteratze: *hainbat erbesteratzeren*

ondorioz, beldurgarriki urritu zen irlandarren kopurua.

erbestetar

ereserki

erkide 1 iz. ‘partaidea, bazkidea’. 2 izond.

Sin. **komun**

erkidego: *Foru Erkidegoa.*

ero 1, eraiten. *Zah.* *du ad.* ‘hil, erail’

erosarazi, erosaraz, erosarazten. *dio ad.*

erosi, eros, erosten. *du ad.*

erosketa

erosle

erreferendum

erreforma

erreformatu, erreforma(tu), erreformatzen.

du ad.

errege

errege(-)bide

errege-erreginak: *Espainiako errege-erreginak etorri dira.*

erregealdi

erregegai

erregego ‘erregetza, erregetasuna’

erregela

erregelamendu *Ipar.* h. **araudi**, **arautegi**

erregelatu, erregela(tu), erregelatzen. *du ad.*

h. **arautu**

erregeorde

erregetasun

erregetiar: *euskaldun erregetiar eta*

bonapartetiarrek.

erregetu, errege(tu), erregetzen. *du ad.*

erregetza

erregezko: *erregezkoak, aitoren semeak eta herri xehea.*

erregina

errege-erreginak

erreginagai

erregistro

erregu 1 ‘eskaria, otoitza’

erreinaldi

erreinatu, erreina, erreinatzen. *du ad.*

erreinu

erremate 1 *Heg. Herr.* ‘azkena, bukaera’:

erremate txarra eraman (‘fin gaizto egin’). 2 ‘enkantea’

errematea egin

errematean atera

errematean ipini

errematera atera

errendimendu

errenta

errentero *Heg.* h. **maizter**

errepresentatu* e. **antzeztu**, **irudikatu**,

ordezkatu; **adierazi**, **etab**

errepublika

errepublikano

errepublikazale

erres batez ere pl. ‘bahia, bermea’

erreserba

erresuma: *Belgikako Erresuma.*

erretiratu, erretira, erretiratzen. *da/du ad.*

erretiro

erretiroa hartu

errollda: *biztanle-errollda*

erru

errudun

- erruduntasun**
errugabe iz.
errugabetasun
ertzain
 ertzaingoa* e. **ertzaintza**
ertzaintza
eskabide
eskaera
eskaini, eskain, eskaintzen. *du* ad.
eskaintza
eskakizun
eskari
eskatu, eska, eskatzen. *du* ad.
eskatzaile: *laguntza-eskatzaile*
eskribau
eskribautza
esku
   esku hartu
   esku-hartzaile
   esku-hartze
   esku sartu
   esku-sartze
   eskualdatu, eskualda, eskualdatzen. *du* ad.
eskualdatze
eskualde
eskualdekatze
eskuarte iz. ‘baliabideak’: *bizitzeko adina*
   eskuarte ez zaie faltako.
eskuarteko iz. ‘diru xehea’
eskubide
eskudantzia *Jas.* 1 ‘ausardia’. 2 ‘boterea’
eskudun iz. eta izond.
eskumen
eskuraezin
eskuragaitz
eskuratu, eskura(tu), eskuratzen. *du* ad.
eskuratze
esleipen
esleitu, eslei, esleitzen. *du* ad.
espetxe *Sin.* **kartzela**, **presondegi**
espetxealdi
espetxeratu, espetxera(tu), espetxeratzen.
du ad.
espetxezain
espiritu
esplotatu, esplota, esplotatzen. *du* ad. h.
   leher egin; **ustiatu**, etab
esplotazio h. **ustiapen**
esportazio
- estatu**
estatuburu
estatutu
etekin
eten 1, eteten. *da/du* ad.
eten 2 iz.
etenaldi
etenarazi, etenaraz, etenarazten. *du* ad.
 etendu* e. **eten**
etendura
etsi, etsitzen. *du* ad.
etxebizitza
etxejabe
europar: *Europar Batasuna.*
euskal
Euskal Autonomia Erkidego: *Euskal*
   Autonomia Erkidegoaren **baliabide**
   ekonomikoak.
Euskal Herri: *Euskal Herriaren* **adiskideak.**
euskal herritar
ezarpen
ezdeus 1 izond. 2 iz.
ezdeusarazi, ezdeusaraz, ezdeusarazten. *du*
 ad.
ezdeustasun
ezdeustu, ezdeus(tu), ezdeusten. *da/du* ad.
ezerez 1. iz. 2 izond.
ezereztu, ezerez(tu), ezereztzen. *da/du* ad.
ezespen
ezetsi, ezets, ezesten. *du* ad.
ezetztaezin izond.
ezetztagarri
ezetzapen
ezetzarazi, ezetzaraz, ezetzarazten. *dio* ad.
ezetzatu, ezetzta, ezetzatzen. *du* ad.
ezgai izond.
ezgaitasun
ezgaitu, ezgai(tu), ezgaitzen. *du* ad.
ezkondu, ezkon, ezkontzen *du* ad.
ezkongabe
ezkonsari
ezkontide
ezkontza
ezuste
ezustean
ezusteko
- F**
falta

faltso
faltsukeria
faltsuki
familia
familiarte
familiarteko
faxismo
faxista
fed
fed
fedeman
fed
federal: *Alemaniko Errepublika Federala.*
federalismo
federatu, *federa, federatzen. da ad.: Mikronesiako Estatu Federatuak.*
federazio
feminista
fidantzia ‘uste on’
fidatu, *fida, fidatzen. 1 da ad.: zeure indarretan soilik fidatzen zara. 2 du ad.: ez diozu berritsuari sekreturik fidatzen.*
fikzio
finantza: *finantza arazoak*
fondo h. funts
foral
forma
formal 1 ‘formazkoa, formari dagokiona. 2 *Heg. ‘zintzoa’*
foru
Foru Aldundi
Foru Diputazio
Foru Erkidego *Nafarroako Foru Erkidegoa.*
foruzale
foruzaletasun
froga ‘zerbait egia dela finkatzeko edo egiazatzeko balio duena’: *euskararen antzintasunaren frogarik ez dute aurkitu han; *liburuaren lehen frogak e. liburuaren lehen probak.*
frogabide
frogaezin
frogagarri
frogantza
frogatu, *froga, frogatzen, dio ad.: argudio egokiak erabili zituen haurraren aita zela frogatzeko; *lagunak frogatzeko esan zuen hori e. lagunak probatzeko esan zuen hori.*

fruitu
frutu* e. **fruitu**
fundatzaile
fundazio
funts 1 ‘zerbaiten muina, oinarria’. 2 ‘pertsonek ganora’. 3 ‘(finantzetan-eta erabiltzen dena): *maileguaren funtsak eta korrituak*. 4 ‘lur ondasuna’
funtzionario

G

gainbalio
gaitasun
gaitu, *gai(tu), gaitzen. da/du ad.*
gaizkile
gaizkin
gaitz 1 *iz.*
gaitz 2 *izond.*
gaitz iritzi
galarazi, *galaraz, galarazten. du ad. 1 ‘eragotzi’. 2 ‘galtzera behartu’*
galarazpen
galdatau, *galda, galdatzen. du ad. 1 ‘goritu’. 2 Ipar. ‘galdegin, eskatu’*
galde 1 ‘galdera, itauna’. 2 *Ipar. ‘eskaera’*
galde-erantzunak
galdegile
galdegin, *galdegiten. du ad. 1 ‘galdetu’. 2 Ipar. eskatu’*
galdekatu, *galdeka, galdekatzen. du ad.*
galdeketa
galdekizun
galera 1 ‘galtzea’
ganbera 1 *Ipar. ‘logela’. 2 Admin.: diputatuaren ganbera; merkataritza ganbera; ganbera musika.*
garraiatu, *garraia, garraiatzen. du ad.*
garraio
garraiolari
gastu
gauzatu, *gauza(tu), gauzatzen da/du ad.*
gatzigatu, *gatziga, gatzigatzen. 1 dio ad. ‘abisatu, ohartarazi. 2 Ipar. du ad. ‘zigortu’*
gatzigu 1 ‘abisua’. 2 *Ipar. ‘zigorra’*
gidabaimen
giltzape
giltzapetu, *giltzape(tu), giltzapetzen. du ad.*
gizabanako

gizabide
gizabidetsu
gizadi
gizajende
gizakume
gizalde batez ere *Ipar.* ‘giza taldea’
gizaldra *Bizk.* ‘giza taldea’
gizalege
gizarte
gizateria *Bizk.*
governadore
governamendu
governari
governatu, goberna, gobernatzen. 1 *du* ad.:
herrialde bat gobernatu; bere artaldea
ongi gobernatzen duena. 2 *da* ad. ‘jokatu,
portatu’
governatzaile
governu
gora
gora jo
gordailu
gorporazio* e. **korporazio**
gorte
gozamen 1 ‘atsegina, bozkarioa, poza’. 2
‘ondasunak erabiltzea eta horien etekinak
eskuratzea’: *ondasun horietarik bat bere-*
berea du, eta bestea gozamenezkoa.
gozatu, goza, gozaten *da/du* ad.
greba
guardia h. 1 **zaintza**; 2 **zaintzaile**,
udaltzain, etab
gutxiengo

H
harpide
harpidedun
harpidetu, harpide(tu), harpidetzen. *da/du*
ad.
harpidetza
harreman
harreman(hauste)
harrera
hartzaile
hartze
hartzedun *Ipar.* h. **hartzekodun**
hartzeko iz.
hartzekodun
hauste 1

hautagai
hautaldi
hautapen
hautarazi, hautaraz, hautarazten. *dio* ad.
hautatu, hauta, hautatzen. *du* ad.
hautatzaile
hautatze
hauteskunde
hautesle
hautespen
hautetsi 1 hautets, hautesten. *du* ad.
hautetsi 2 iz.
hautsi, hauts(i), hausten. *da/du* ad.
hauzi* e. **auzi**
hauzitegi* e. **auzitegi**
hauzo* e. **auzo**
hauzo lan* e. **auzolan**
heredatu, hereda, heredatzen. *Heg. du* ad.
‘jarauntsi’
heredero *Zah.* h. **oinordeko**
herentzia *Heg.* ‘ondoretasuna’
herresa* e. **erres**; **erresa**
herri
herri(-)lan
herri(-)zerbitzu
herriko etxe
herrialde
herribildu h. **hiribildu**
herriburu
herrikide
herriratu, herrira(tu), herriratzen. *da/du* ad.
herritar
herritartasun
herritartu, herritar(tu), herritartzen. *da* ad.
herritasun
herrixka
hierarkia
higiezin izond.
higikor
hilaur
hilaurtu, hilaur(tu), hilaurtzen. *da* ad.
hilburuko
hilketa
hiltzaile
hiltze: *zerri-hiltzea; hiltze on bat eman*
diezagula.
hipoteka
hipotekatu, hipoteka(tu), hipotekatzen. *du*
ad.

hiribildu
hiriburu
hirigintza
hirigune
hiritar
hiritartu, hiritar(tu), hiritartzen. *da/du* ad.
hirizain
hirugarren
hitz
hitza bete
hitzarmen
hitzartu, hitzar, hitzartzen. *du* ad.
hitzaurre
hitzeman, hitzematzen. *du* ad.
hobekuntza
hoben
hobedun
hobengabe izond.
hobengabetasun
hobetu, hobe(tu), hobetzen. *da/du* ad.
hondakin
hornidura
hornitu, horni(tu), hornitzen. *da/du* ad.
hornikuntza
hornitzaile
hurrenker
hutsarazi, hutsaraz, hutsarazten. *du* ad.
hutsegite
hutsune

I

idazkari
idazkariorde
idazkaritza
idazkun *Sin.* **inskripzio**
idazpen
idazpuru
igorpen
igorrarazi, igorraz, igorrazten. *dio* ad.
igorri, igor, igortzen. *du* ad.
igurikimen *Ipar.* ‘itxaropena’
ihardesle
ihardespen
ihardetsarazi, ihardetsaraz, ihardetsarazten.
dio ad.
ihardetsi, ihardets, ihardesten. *du* ad.
ikuskatu, ikuska(tu), ikuskatzen. *du* ad.
ikuskatzaile
 ilaur* e. **hilaur**

ilaurtu* e. **hilaurtu**
 ilor* e. **hilaur**
immunitate
immunitatu, immuniza, immunizatzen.
da/du ad.
immunizazio
inbentario
indar
indarrean: *indarrean dagoen legea;*
indarrean zeuden ohiturak.
indargabe izond.
indargabetasun
indargabetu, indargabe(tu), indargabetzen.
da/du ad.: *gaitz luze hark gorputza*
argaldu eta indargabetu zion;
gobernuaren dekretu guztiak
indargabetuz.
indarkeria
indarraldi
independentzia
ingurugiro h. **ingurumen**
ingurumen (bereziki Ekologian):
autobideek kalte handiak egiten dizkiote
ingurumenari.
inkesta 1 ‘iritzi-bilketa’ 2. *Ipar.* ‘auzitegiko
 ikerketa’
inkestagile
 inmunitate* e. **immunitate**
inozente *Herr.* 1 ‘errugabea’. 2 ‘tolesgabea’
inperialismo
inperialista
inperio
inposatu, inposa, inposatzen. *du* ad.
inposatze
inposizio
inprimaki
inskripzio 1 ‘izen ematea’. 2 *Sin.* **idazkun**
inspektore 1 ‘poliziaren kargua’. 2 h.
ikuskatzaile
institutu
instituzio h. **erakunde**
integrismo
integrista
interes
interpretatzaile
interpretazio
interprete
intzestu
irabazi 1 irabaz, irabazten. *du* ad.

irabazian
irabazi 2 iz.
irabazkin
irabazpide
irain
irain egin
iraindu, irain(du), iraintzen. *du ad.*
iraingarri
iraultza
iraultzaile
iraultze
iraungi, iraungitzen. *da/du ad. Jas.* ‘itzali; ahitu’
iraungigaitz
iraungikor
iraungitzaile
irizpen
irmo
irmoki
irmotasun
iruzur
iruzur egin
iruzurgile
iruzurkeria
iruzurti
iseka
iseka egin
isekari
isekatu, iseka(tu), isekatzen. *du ad.*
isilpeko
isun
isuna ezarri
itaun
itaundu, itaun(du), itauntzen. *du ad.*
itaunka
itaunketa
itsasketa: *itsasketan ohituak diren gizonak. Sin. nabigazio*
itun 1 iz.
itundu 1, itun(du), ituntzen. *da/du ad.* ‘ituna egin, hitzartu’
iturburu
iturri
itxiera
itzuli 1, itzul, itzultzen. 1 *da ad.* 2 *du ad.*
itzulketa
itzurarazi, itzuraraz, itzurarazten. *du ad.*
izaera

izen 1 *Xabier du izena. 2: haren izen onar zikindu.*
-ren izenean
izenburu
izendapen
izendatu, izenda, izendatzen. *du ad.:*
Euskaltzaindiak horretarako izendatu nauelako; ez dugu izendatuko nor den; euskaldunok ‘euli’ izendatzen dugun intsektua; langileen soldataren neurria izendatzeko; egun izendatua.
izendatze
izenpe
izenpearazi, izenpearaz, izenpearazten. *dio ad.*
izenpetu, izenpe(tu), izenpetzen. *du ad.*
izenpetzaile
izpiritu *Ipar. edo Jas. h. espiritu*

J

jabaldura *Ipar.*
jabe
jabedun
jabegabe izond.
jabegai
jabegaitasun
jabego *Sin. jabetasun, jabetza*
jabekide
jabekidetasun
jabekuntza
jabetasun *Sin. jabego, jabetasun*
jabetza *Sin. jabego, jabetasun*
jagole
jagon, jagoten. *Bizk. du ad.*
jakinarazi, jakinaraz, jakinarazten. *dio ad.*
jakinarazpen
jaraunle
jarauntsi, jaraunts, jaraunsten. *du ad.*
jaregin, jaregiten. *dio ad. (nor kasurik gabea) ‘askatu, libratu’: neuk esatean, jaregin usoei.*
jasanarazi, jasanaraz, jasanarazten. *dio ad.*
jaulki, jaulkitzen. 1 *zaio eta du ad.* ‘(ahotik) irten, (ahotik) bota’. 2 *du ad. Finantz.:* *eusko bonoak jaulki.*
jaulkipen *Finantz.*
jaulkitze
Jaurilaritza (Euskal Autonomia Erkidegoko Gobernua izendatzeko)

jeltzale
jeltzaletasun
jeltzaletu, jeltzale(tu), jeltzaletzen. *da/du* ad.
jesan, jesa(i)ten. *Zub. du* ad. ‘maileguz hartu’
jesapen
jokalege
 jubilazio* e. **erretiro**
judizio *Jas.* ‘epaiketa’
juez *Heg.* h. **epaile**
juizio *Heg.* ‘epaiketa’
jujamendu *Ipar.* ‘epaiketa’
jujatu, juja, jujatzen. *Ipar. du* ad. ‘epaitu’
juje *Ipar.* ‘epaile’
juramentu *Zah.* 1 h. **zin**. 2 h. **arnegu**, **birao**
juridiko
jurisdikzio
jurisprudenzia
justizia
justu *Herr.*
juzgatu, juzga, juzgatzen. *Heg. du* ad. h. **epaitu**

K

kabinete
kale
 (kale) **agerraldi** *Sin.* **manifestazio**
kalte
 -en **kaltean**
kalte egin
kalte eragin
kalte-galera
kalte hartu
kalte izan
kalte-ordain: *kalte-ordaina eman, kalte-ordaina hartu*
kaltedun
kaltegarri
kaltegile
kaltekor h. **kaltegarri**
kaltetu, kalte(tu), kaltetzen. 1 *da* ad. ‘kaltea jasan’: *autoa kaltetu zitzaigun; gauza kaltetua ontzat saldu.* 2* *du* ad. e. **kalte egin**
kanbiatu, kanbia, kanbiatzen. *da/du* ad. h. **aldatu**
kanon
kanoniko

kanporaketa
kanporatu, kanpora(tu), kanporatzen. *da/du* ad.
kantonamendu: *Lau Kantonamenduen aintzira*
kantziler
kapital
kapitalismo
kapitalizatu, kapitaliza, kapitalizatzen. *du* ad.
kapitulazio
kapitulu
karga
kargatu, karga(tu), kargatzen. *da/du* ad.
kargu
kargu hartu *Heg.* ‘erantzukizuna eskatu’
kargua utzi
kargudun
karlismo
karlista
karlistada h. **karlistaldi**
karlistaldi
 karnet* e. **nortasun-agiri**, **gidabaimen**,
 (X Elkarteko) **txartel**
karrera *Heg.* h. **ikasketak**: *Zuzenbide karrera* h. *Zuzenbide ikasketak.*
kartzela
kartzelatu, kartzela(tu), kartzelatzen. *du* ad.
kastigatu, kastiga, kastigatzen. *du* ad. *Heg.* h. **zigortu**
kastigu *Heg.* h. **zigor**
kaudimen
kenketa
kereila
kexa
kexatu, kexa(tu), kexatzen. *da* ad. 1 ‘arranguratu’. 2 *Ipar.* ‘kezkatu; haserretu’
kiebra *Heg. Herr.* ‘porrota’
kitagarri
kitantza *Ipar.* ‘ordainagiria’
kitatu, kita, kitatzen. *du* ad.
klase: *klase-borroka; ornogabeen klasea; eragile baliokideen klasea.*
klausula
koalizio
kobrantsa
kobrarazi, kobraraz, kobrarazten. *Ipar. du* ad.

kobratu, kobra, kobratzen. *du* ad. 1 *Ipar*.
'berreskuratu'. 2: *soldata kobratu*.

kobratzaile

kolegio 1: *kardinalen kolegioa*. 2 h.

ikastetxe. 3 h. **elkargo**

kolektibo

kolonia 1 'atzerritar multzoa; orobat
lurraldea'

kolonial: *administrazio-koloniala* =
kolonia-administrazioa.

kolonialismo

kolonialista

koloniar (herritarra)

kolonizatu, koloniza, kolonizatzen. *du* ad.

kolonizatzaile

komertzio h. **merkatalgo**, **merkataritza**

komisario

komisio 1 h. **batzorde**

komisio 3 h. 'kobratzen den saria'

komisiadun

komun 2 izond.: *guztion ondare komuna*.

komunitate

konbertitu, konberti, konbertitzen. *da/du*
ad.

konbertsio

konde

kondena

kondenagarri

kondenarazi, kondenaraz, kondenarazten.
du ad.

kondenatu, kondena(tu), kondenatzen.

da/du ad.

kondenatzaile

kondenazio

konderri

kondesa

kondetza

konfederakunde: *Suitzako*

Konfederakundea.

konfederatu, konfedera, konfederatzen. *da*
ad.

konfederazio

kongresu

konfiantza

konfidantza* e. **konfiantza**

konfirmatu, konfirma, konfirmatzen. 1 *du*
ad. h. **berretsi**. 2 *da/du* ad. *Erl.* h.

sendotza hartu, **sendotza eman**

konfirmazio 1 h. **berrespen**. 2 *Erl.* h.

sendotza

konfiskatu, konfiska, konfiskatzen. *du* ad.

konkordatu

konpainia

konplimendu 1 *Zah.* 'bururatzea, bukatzea'.

2 'kortesiazko hitza, ele onak'

konplitu, konpli, konplitzen. *da/du* ad.

'bete': *norbaitekin konplitu*

'norbaitekokiak egin'

konpromezu* e. **konpromiso**

konpromiso *Heg. Herr.*

konstituzio

kontrairaultza

kontratu iz.

kontseilari

kontseilaritza

kontseilu

kontsul

kontsulatu iz.

kontsuletxe

kontsulorde

kontsulta 1 (medikuarekikoa). 2 *Heg.* h.

argibide(-)eskaera, **aholku-eske**

kontsulta egin

kontsultatu, kontsulta(tu), kontsultatzen. *du*

ad. *Zah.* 'argibidea, kontseilua eskatu'

kontu

kontu(-)emaile

kontu eman

kontu hartu

kontu(-)hartzaile

kontu(-)hartze

kontu korronte

kontulari

kontularitza

kontzeju *Heg.*

kontzentratu, kontzentra, kontzentratzen.

da/du ad.

kontzentrazio

kontzesio

kontzesionario

kontzientzia

kontzientzia(-)eragozle *Sin.* **kontzientzia(-)**

objektore

kontzientzia(-)eragozpen *Sin.*

kontzientzia(-)objektzio

kontzilio

kooperatiba

kooperatibo: *Guyanako Errepublika*

Kooperatiboa.

koordinazio

koroa

koroadun

koroatu, koroa(tu), koroatzen. *da/du* ad.

koroatze

korporazio

korrejidore

korritu 2 iz.: *dirua korrituan jarri, %15eko korrituarekin.*

kostu

kotizatu, kotiza, kotizatzen. *du* ad.

kotizazio

kreditu

krima* e. **krimen**

krimen 'lege-hauste larria'

kriminal

kudeaketa

kudeatu, kudea(tu), kudeatzen. *du* ad.

kudeatzailer

kulpa

kulpadun

kulpagabe izond.

kunplitu* e. **konplitu**

kuota

kutxa

aurrezki-kutxa

L

laga, lagatzen. *du* ad. 'utzi'

laido *Ipar.* edo *Jas.*

laidotu, laido(tu), laidotzen. *du* ad.

lan

lan egin

lan eragin

lanaldi

landa 1 1 'lantzeko on den lur-eremua, alorra'. 2 'hiriguneari kontrajartzen zaion eremua' (batez ere hitz elkartuetan)

langabe iz. eta izond.

langabezia 'lanik eza'

langile

langilego 1 *Ipar.* 'langiletasuna'. 2* e.

langileria, langileak

langileria

langiletasun

lagundi (*Jesusen Lagundia* esapidean erabilia)

lan

lan egin

lan eragin

lanaldi

lanarte

lanbide

langabe

langabezia

langile

langilego 1 *Ipar.* 'langiletasuna'. 2* e.

langileria, langileak

langileria

lankide

lankidego *Sin.* **lankidetza**

lankidetasun

lankidetza *Sin.* **lankidego**

lanleku

lanpostu

lansari

lantegi 1 'lan egiteko tokia, batez ere fabrika baino txikiagoa': *eskultorearen lantegia*. 2 'egitekoa, lana': *lantegi ederra hartu dik bere gain!*

lantoki

lanuzte

lapur

lapurketa* e. **lapurreta**

lapurreria

lapurreta

lapurtu, lapur(tu), lapurtzen. *du* ad.

laterri h. **estatu**

lege

lege nagusi

legealdi

legebiltzar

legebiltzarkide

legedi *Sin.* **legeria**

legegabe izond.

legegai

legegile

legegin *Bizk.* 'legegilea'

legegintza

legegintzaldi

legegizon 'gizon legelaria'

legelari

legeria *Sin.* **legedi**

legez 1 'legearen arabera'. 2 *Bizk.* 'bezala'

legezko

legezkotasun

legeztapen**legeztatu**, legeza, legeztatzen. *du* ad.**lehendakari****lehendakariorde****lehendakariordetza****lehendakaritza****lehengoratu**, lehengora(tu), lehengoratzen.
da/du ad.**lehia** 1 ‘ahalegin bizia’. 2 ‘norgehiagoka’:
*elkarren lehian ibili.***lehiaka** adlag.**lehiaketa****lehiakide****lehiarazi**, lehiaraz, lehiarazten *du* ad.**lehiatu**, lehia(tu), lehiatzen. *da* ad.**lekatu** 1, leka(tu), lekatzen. *Ipar. du* ad.
Zah. ‘kanpo utzi, salbuetsi’**lekualdaketa****lekualdatu**, lekualda, lekualdatzen. *da/du*
ad.**lekualdatze****lekuko** iz.**lekukotasun****lekukotu**, lekuko(tu), lekukotzen. *da* ad.**leninismo****leninista****leporatu**, lepora(tu), leporatzen. 1 *dio* ad.:
hilketa berari leporatu ziotelako. 2 *du*
ad.: *berrehun kiloko harria leporatu*
*baietz!***letradu** *Heg.* ‘legelaria’**libera** 1 ‘Frantziako dirua’. 2 *Ipar.* h. **libra****libera esterlina****liberal** 2 iz. eta izond.: *karlistak eta*
*liberalak.***liberalismo****liberalkeria****liberaltasun****libertate batez ere** *Ipar.* ‘askatasuna’**librantza** *Ipar.***liga** 1 1 ‘elkarte-mota’. 2 ‘kirol-lehiaketa’
lizentzi izan *Gip. da* ad. *Herr.* ‘zilegi izan’**lizentzia****lizentziadun****lokabe** izond.**lotura**lukru* e. **lukuru****lukur** h. **lukurari****lukurantz** h. **lukurreria****lukurari****lukurreria****lukurreru** *Heg.* h. **lukurari****lukuru****luzamen****luzamendu** *Ipar.***luzapen****luzatu**, luza, luzatzen. *da/du* ad.**M****magistratu** iz.**mahaibur****mahaiburuko** iz.**mahaikide****maiestate****mailegatu**, mailega, mailegutzen. *du* ad.**mailegu****maiorazko****maizter****maiztertza****maltzurkeria****manamendu** *Ipar.* ‘agindua’**manatu**, mana, manatzen. *Ipar.* eta *Naf. du*
ad.**manatzaile** *Ipar.* eta *Naf.***mandatari****mandataritza****mandatu** iz.**manifestatu**, manifesta, manifestatzen. 1
Heg. da ad.: *milaka lagun manifestatu*
ziren Bilboko kaleetan. 2 *Ipar. du* ad.:
milaka lagunek manifestatu zuten
*Baionako kaleetan.***manifestazio** *Sin.* (kale) **agerraldi****manifestu****mantendu**, manten, mantentzen. *da/du* ad. 1
‘(abereak) elikatu’. 2 ‘iraun edo
iraunarazi, atxiki’mantenimendu* e. **mantentze****mantentzaile****mantentze**: *mantentze-lanak.***mantenu**: *mantenua eta soldata.***manu****manupeko** *Ipar.***maoismo****maoista****marka** 2 1 ‘kiroletakoa’: *marka hautsi,*
marka berdindu. 2 ‘merkataritzakoa’:
industri marka

marxismo
marxista
materiadun
materiagabe izond.
material iz. eta izond.
matxura
mehatxatu, mehatxa, mehatxatzen. *du* ad.
mehatxatzaile
mehatxu
mehatxu egin
mehatxuka
mendeko
meneko *Ipar.*
merindade
merkantzia *Heg. h. salgai, gai*
merkatalgo *Sin. merkataritza*
merkatar
merkataritza *Sin. merkatalgo*
merkatu 1 iz.
merkaturatu, merkatura(tu), merkaturatzen.
du ad. *Ekon.*
miaketa
miatu, mia, miatzen. *du* ad.
miatzaile
 ministergoa* e. **ministerio**
ministerio
 ministeritza* e. **ministerio**
 ministrari* e. **ministro**
 ministraritza* e. **ministerio**
ministro
 minoria* e. **gutxiengo**
monarka
monarkia
monarkiko *Sin. erregetiar*
 moneda* e. **moneta**
moneta 1 h. **diru, dibisa**: *Europako moneta-batasuna* h. *Europaio diru-batasuna, dirua bi monetatan daukat* h. *dirua bi dibisatan daukat; lira Italiako moneta da* h. *lira Italiako dirua da.* 2* e.
txanpon, xehe: *hiru moneta** e. *hiru txanpon*
monogamia
monopolio
monopolizatu, monopoliza,
 monopolizatzen. *du* ad.
mozkin ‘etekina’
mudantza
mudatu, muda, mudatzen. *da/du* ad.

mugaketa
mugazain
mugazaingo
mugazaintza
mugiezin izond.
mugikor
multa h. **isun**
mutualitate

N

nabigazio *Sin. itsasketa*
nagusiarazi, nagusiaraz, nagusiaratzen. *du* ad.
nahiera
nahierara adlag.: *mana gozoa biltzea asko zuten nahierara bazkatzeko.*
nahitaez
nahitaezko
 nahitanahiez* e. **nahitaez, nahi eta nahiz ez**
narrio *Zah. ‘akatsa, orbana’*
nazi
nazio
nazioarteko
nazioartekotasun
nazional
nazionalismo
nazionalista
nazionalitate
nazionalizatu, nazionaliza, nazionalizatzen.
du ad.: *burdinbideak nazionalizatu zituzten*
naziotasun: *Finlandiarren naziotasuna asko indartu zen halako epetan.*
nazismo
negoziatu, negoziatzen. *du* ad.
negoziazio
negozio
nortasun: *nortasun-agiria.*
 notari* e. **notario**
notario
notariotza

O

obedientzia ‘esane-kotasuna’
objektore (*kontzientzia(-)objektore* hitz elkartuan bakarrik erabiltzekoa)
kontzientzia(-)objektore *Sin. kontzientzia(-)eragozle*

objekzio

kontzientzia(-)objekzio *Sin. kontzientzia(-)jeragozpen*

obligarazi, obligaraz, obligarazten. *Ipar. du ad.*

obligatu, obliga, obligatzen. *da/du ad. h.*

behartu, obligarazi

obligazio *Ekon.*

obra

ofenditu, ofendi, ofenditzen. *Heg. du ad.*
'iraindu'

ofentsa

ofentsagarri *Zah.* 'iraingarria'

ofentsatu, ofentsatu(tu), ofentsatzen. *Ipar. du ad.* 'iraindu'

ofentsatzaile *Ipar.* 'iraintzailea'

ofizial 1 izond.

ofizialki

ofizialtasun

ofizio

ogasun 1 *Bizk.* 'ondasuna'. 2 *Admin.*
'finantzak'

ogen *Zub. h. hoben*

ogibide

ohitura

ohiturazko

ohostu* e. **ostu**

oinorde

oinordeko iz.

oinordekotasun

oinordekotza

oinordetza *Zuz.*

oker izond. eta iz.: *hori gaizki dago, eta beste hori okerrago.*

okupatu, okupa, okupatzen. *da/du ad.*

okupazio

oligarkia

onarpen

onartu, onar, onartzen. *du ad.*

ondare

ondarez: *Oihenarten paper pila baten jabe ondarez egin zen jaun hori.*

ondasun

ondasundun

ondorengo iz.

ondoretasun

onespen

onetsi, onets, onesten. *du ad.*

ongintza

ongitu, ongi(tu), ongitzen. *da/du ad.*

oniritzi 1 iz. 'maitasuna'. 2 iz. 'ontzat ematea, onestea'. 3 izond. 'maitatua': *euskal dantza oniritziak*. 4 izond. 'onetsia'

onura

onuradun

oporraldi

oposizio

ordain

ordainetan

ordainez

ordainezko

ordainagiri

ordainarazi, ordainaraz, ordainarazten. *dio ad.*

ordainbide

ordaindu, ordain(du), ordaintzen. *du ad.*

ordaingai

ordaingarri

ordainketa

ordainkizun

ordainleku

ordainpeko

ordainsari

ordaintzaile

ordenatu 1, ordena(tu), ordenatzen. 1 *du ad.*
'antolatu, taxutu'. 2 *da/du ad.* 'ordenako sakramentua hartu edo eman'

ordenu *Ipar.* 'hilburukoa, testamentua'

ordezkari

ordezkaritza

ordezkatu, ordezka, ordezkutzen. *du ad.*

ordezko

ordezkotza

ordeztu, ordeztu(tu), ordeztzen. *du ad.*

organizazio

organo 1 (izaki biziaren zatia)

orube

ostendu, osten, ostentzen. *Bizk. da/du ad.*
'ezkutatu'

ostu, ostu, osten. *du ad.*

P

paga 1 *Ipar.* eta *Naf.* 'lansaria': *apezen paga*. 2 *Heg.* (haurrei ematen zaiena)

pagatu, paga(tu), pagatzen. *du ad.*

paragrafo

parlamentari iz.: *parlamentarien bilera.*

- parlamentario** izond.: *talde parlamentario*
(hala ere, hobe *parlamentu[ko] talde*)
- parlamentu**
- partaide** ‘parte-hartzailea’: *zure nahigabeen partaide naiz ni ere.*
- partaidetza**
- parte**
- parte hartu**
- parte(-)hartzaile**
- parte(-)hartze**
- partidu** *Heg.* 1 h. **partida**. 2 h. **alderdi**
- partitu**, parti, partitzen. *Zah.* edo *Herr.* 1 *du* ad. ‘zatitu, banatu, bereizi’. 2 *Ipar.* *da* ad. ‘joan, irten, abiatu’
- partitzaile**
- partzuer** ‘esku-hartzailea’: *bi gizon partzuer direnean nekean eta gozoan adiskide mamitzen dira.*
- partzuergo**
- pasaporte**
- patentatu**, *patenta*, patentatzen. *du* ad.
- patente**
- peaje* e. **bidesari**; **ordaintoki**
- pentsio**
- pentsiodun**
- pentzudan** *Bizk.* *arazo hori nire pentzudan utz ezazue* (‘nire ardurapean’)
- peritu**
- peritutza**
- pertsegitu**, *pertsegi*, *pertsegitzen*. *Heg.* *du* ad.
- pertsegitzaile**
- pertsekuzio**
- pertsona**
- petxa 1** *Heg.* ‘zerga’
- petxatu**, *petxa(tu)*, *petxatzen*. *Heg.* *du* ad. ‘zerga ipini’
- petzero** *Ipar.* ‘mendekoa’
- pezeta**
- plan**
- plangintza**
- plebeio**
- plebiszitu**
- poligamia**
- poligamo**
- politika**
- politikari**
- politiko** izond.
- politikoki**
- poliza** ‘agiria’
- polizia** 1 (elkartea). 2 ‘garbitasuna; ardura’.
3 h. **poliziako**, **poliziakide**
- poliziako** iz. (kidea)
- poliziakide** iz.
- populazio**
- populismo**
- populu** *Ipar.*
- porrot**
- porrot egin**
- porrot eragin**
- postu**
- postura** *Bizk.* ‘apustua’
- pragmatika**
- prefektu**: *Erromako prefektua.*
- prefet** *Ipar.*
- premu** *Ipar.* ‘seme nagusia; ‘oinordekoa’
- premu** *Ipar.*
- premutasun** *Ipar.*
- prenda** *Heg.* 1 *Beh.* ‘bahia’. 2 *Zah.* ‘dohaina’
- presidente** ‘lehendakaria, burua’
- presidenteorde**
- presidentetza**
- preso**
- preso altxatu**
- presondegia**
- presozain**
- prezio**
- pribatu** izond.
- pribilegio**
- printze**
- printzerri**: *Kataluniako Printzerria.*
- printzesa**
- printzipio** 1 ‘hastapena, oinarria’. 2* e. **hasiera**, **haste**, **hastapen**
- probetxatu*** e. **aprobetxatu**
- probetxu**
- probidentzia**
- probintzia**
- probintzial** iz. eta izond.
- profanatu**, *profana*, *profanatzen*. *du* ad.
- profanatzaile**
- profanazio**
- profitatu**, *profita*, *profitatzen*. *Ipar.* *du* ad. *Herr.*
- programa**
- programatu**, *programa(tu)*, *programatzen*. *du* ad.

programatzaile**programazio****proiektu****prokantsul****prokuradore****proletario****promes****promes egin****promestu**, promes(tu), promesten. *du ad.*:*Lur promestua.***prometatu**, prometa, prometatzen. *Ipar. du**ad. Zah. 'promestu, agindu'***propietate****proposamen****proposatu**, proposa, proposatzen. *du ad.***prostituta****prostituzio****protesta** *Heg.***protesta egin****protestatu**, protesta(tu), protestatzen. *du ad.***protokolo****prozedura 1** 'eginbidea, jarraibidea'**prozedura 2** *Ipar. h. isun***prozesu****publikatu**, publika, publikatzen. *du ad.***publiko** *Sin. ageriko, jendaurreko; herri(-)***publizitate****Q****quorum****R****referendum****S****saihestu**, saihets, saihestu, saihesten. 1 *da**ad. 'bidetik atera, baztertu'. 2 du ad.:**traba eta debekuak saihesteko.***sail****sailburu****sailburuorde****sailburuordetza****salaketa****salakuntza****salarazi**, salaraz, salarazten. *dio ad. 1**'salatzera behartu. 2 'saltzera behartu'***salatari****salataritza****salati****salatu**, sala(tu), salatzen. *du ad.***salatzaile****salbuespen****salbuetsi**, salbuets, salbuesten. *du ad.***saldu**, sal, saltzen. *du ad.***salerosi 1**, saleros, salerosten. *du ad. g.er.***salerosi 2** *iz.***salerosketa****salerosle****salerospen****saleroste****saletxe 1** (ardiena). 2 'saltokia'**salgai 1** *pred.: salgai dagoen liburua. 2 iz.:**Europa guztiko salgaiak itsasoz zabaltzen zituen.***salmenta****salneurri****saltzaile****saneatu**, sanea, saneatzen. *du ad.***sari****saripeko** *iz. 'soldatapekoa'***sasiletradu** *Heg.:* *sasiletraduentzat ez dago legerik.***segurantzza****segurantzia** *Heg. Herr. 'segurantzza'***sekretario h. idazkari****sekta****sektzio 1** *Zientz. eta Tekn.: ornemuinaren zeharkako sekzioa. 2* e. atal*senadore* e. **senatari****senatari****senatu****sendesle****sendi** 'familia'**sendetsi**, sendets, sendesten. *du ad.**'berretsi'***senide****senidetasun****senidetu**, senide(tu), senidetzen. *da ad.**'senide bihurtu'***senidetza****senikera** *Bizk. 'senidetasuna, ahaidetasuna'***seniparte****senitarte****senitarteko** *iz. 'ahaidea, familiakoa'***sententzia** 'epaia'**separatismo****separatista**

sexu: *sexu-harremanak.*

sindikalismo

sindikalista

sindikatu iz.

sindiko iz.

soldata

soldatapeko

solidaritate

solidaritza* e. **solidaritate**

sor-marka: *gazta horrek badu sor-marka.*

sorosle

sorospen

sorotsi, sorots, sorosten. *du* ad. ‘lagundu’

sortegun

sorterri

sorterritar

sozial

sozialdemokrata

sozialdemokrazia

sozialismo

sozialista

sozializatu, sozializa, sozializatzen. *du* ad.

sozietate 1* e. **gizarte.** 2 (elkarte mota):

sozietateen alorreko legeria.

sozio h. **bazkide**

subirano

subiranotasun

sufragio

sufragista

sultan

sultanerri

suntsiarazi, suntsiaraz, suntsiarazten. *du* ad.

suntsiezin

suntsigarri

suntsiketa

suntsikor

suntsipen

suntsitu, suntsi, suntsitze. *da/du* ad.

suntsitzaile

suntsitze: *Babiloniako erresumaren suntsitzea.*

T

tarifa

tarteko iz. ‘bitartekoa; senidea’

tarteko izan

teknikari iz.

teknokrata

teknokrazia

teokrazia

termino ‘teknika hitza’: *hizkuntzaritzako terminoa.*

terrorismo

terrorista

tesoro *Heg.* h. **altxor**

testamentu

testigantza *Heg.* ‘lekukotasuna’

testigu *Heg.* ‘lekukoa’

testigutza *Bizk.* ‘lekukotasuna’

tirania

tiranizatu, tiraniza, tiranizatzen. *du* ad.

tirano

tiranokeria

tiranotasun

titulu

tokamen *Heg.:* *irabazietan bakoitzari dagokion tokamena.*

tokatu, toka(tu), tokatzen. *Heg. da/zaio* ad. *Herr.*

toki

tokialdaketa

tokialdatu, tokialda, tokialdatzen. *da/du* ad.

tortura

torturatu, tortura(tu), torturatzen. *du* ad.

torturatzaile

totalitario

totalitarismo

traba

traba egin

trabatu, traba(tu), trabatzen. *da/du* ad.

traditu, tradi, traditzen. *du* ad. *Zah.* ‘saldu, saldukeria egin’

tradizio

tradizional

tradizionalismo

tradizionalista

tradiziozale

trafikari

trafikatu, trafika, trafikutzen. *du* ad.

trafikatzaile

trafiko (merkataritzakoa eta drogena)

traidore

traidorekeria

transmisio

transmititu, transmiti, transmititzen. *du* ad.

trantsizio

trataera

tratamendu

tratatu, trata, tratatzen. *du* ad.

tratu

tratuan

tratugile h. **tratulari**

tratulant *Ipar.* h. **tratulari**

tratulari

tregoa ‘menia, su-etena, gudu-etena’

tribunal *g.g.er.* 1 ‘auzitegia’. 2 ‘epaimahaia’

trono* e. **tronu**

tronu

troskismo

troskista

truk 1 *batez ere Ipar.* adlag. ‘truke’. 2 iz.

(karta-jokoa): *trukean ari ziren.*

trukada ‘trukea, trukatzea’

trucaera

trukatu, truka, trukatzen. *du* ad.

trukatzaile

trukatze

truke 1 iz. ‘trukatzea’: *diru-trukea*. 2 adlag.:

hire gorputza nire arimaren truke.

trukean: *ardoaren trukean irungo dizut;*

besteentzat diruta eta zuretzat laztan-trukean.

tutore

tutoretza

txanpon

txartel

txeke

txeketegi

txirotasun

txirotegi

txirotu, txiro(tu), txirotzen. *da/du* ad.

txosten

U

udal

udalbatza

udalbatzar

udalerrri

udaletxe

udaltzain

udaltzaingo

ukan, ukaiten. *Ipar.* *du* ad. ‘izan’

ukandun *Ipar.* *g.er.*

ukatu, uka, ukatzen. *du* ad.

ukatzaile

ukatze

ukitu, uki, ukitzen. *du* ad.

uko

uko egin

urbanizatu, urbaniza, urbanizatzen. *du* ad.

urratu 1, urra, urratzen. *du* ad.

urratzaile

urratze

usadio

usantza

ustekabe

ustekabean

ustekabeko

ustekaberik

ustekabez

ustezko izlag. *ustezko laguna.*

ustiapen

ustiatu, ustia, ustiatzen. *du* ad.

ustiatze

utzietsi, utziets, utziesten. *Ipar.* *du* ad.

‘bertan behera utzi’

X

xedapen

xedatu, xeda, xedatzen. *du* ad.

Z

zabar

zabarkeria

zaindari

zaindaritza

zaindegi

zaindu, zain(du), zaintzen. *du* ad.: *zain*

ezazu zeure burua.

zaingo

zaintzaile

zaintzailletza

zaintze

zamari

zamatu, zama(tu), zamatzen. *du* ad.

zamatzaile

zamatze

zantzu ‘seinalea, aztarna’

zapalkuntza

zapaltzaile

zapuztu, zaputz/zapuztu, zapuzten. 1 *da* ad.

‘zaputza hartu’. 2 *du* ad. ‘arbuia’:

txoriak habia zapuztu du.

zatiezin

zatigaitz

zaticatu, zatika(tu), zatikatzen. *da/du* ad.

zaticatze**zaticeta****zaticor****zaitu**, zati(tu), zatitzen. *du* ad.**zedarri****zedarritu**, zedarri(tu), zedarritzen. *du* ad.**zedarritzatu**, zedarritzta, zedarritzatzen.*Ipar. du* ad.**zedula****zehatu**, zeha, zehatzen. 1 *du* ad. 'jipoitu'. 2*Zuz.* 'zigortu'**zentralizatu**, zentraliza, zentralizatzen. *du* ad.**zentralizatzaile****zentralizatze****zentsu** 'errola'**zentsura****zentsuratu**, zentsura(tu), zentsuratzen. *du* ad.**zerbitzu****zerbitzugintza****zerga****zerga-bilketa****zergadun****zergalari****zergaldi****zergapeko****zergapetu**, zergape(tu), zergapetzen. *du* ad. 'zerga jarri'**zergategi****zibil****zigilatu**, zigila, zibilatzen. *du* ad.**zigilu** 1: *erregeren zigiluarekin*. 2 (gutun-azaletakoa)**zigilu-marka****zigilu-markatzekoa****zigor****zigorgarri****zigorkari****zigorkatu**, zigorka, zigorkatzen. *du* ad.**zigorketa****zigorpe****zigorpean****zigorpeko****zigorraldi****zigorraz**, zigorraz, zigorrazten. *du* ad.**zigortu**, zigor(tu), zigortzen. *du* ad.**zigortzaile****zilegi****zilegi izan**. *da/du* ad.**zilegitasun****zilegitu**, zilegi(tu), zilegitzen. *du* ad.**zin****zin-egile****zin egin****zinegotzi****zinpeko** izlag.**zitate** 1, zita(tu), zititzen. *du* ad. 1'epailearen aurrean aurkezteko deitu'. 2 *g.er.* 'aipatu'. 3 *Heg.* 'hitzordua izan'**ziurtagiri****ziurtatu**, ziurta, ziurtatzen. *du* ad.**zor****zor izan****zorbide** 'bide-mota, lur jabedunean zehar igarotzen dena'**zordun****zordundu**, zordun(du), zorduntzen. *da/du* ad.: *hartzten duena zorduntzen da.***zorgabetu**, zorgabe, zorgabetzen. *da/du* ad.**zorpetu**, zorpe(tu), zorpetzen. *da/du* ad.**zuhurtzia****zuribide****zuritu**, zuri(tu), zuritzen. *da/du* ad. 1 'zuriz margotu'. 2 '(patatari eta) azala kendu'. 3 'nor bere edo besteren hutsegitea zuzentzen saiatu'. 4: *elurra egin du, baina ez du zuritu.***zuritze****zuzemen:** *bitarte hau, bere anaia etxeratzeke zuzemenak egiten igaro zuen.***zuzen****zuzenbide****zuzendari****zuzendariondoko****zuzendariorde****zuzendariorde****zuzendaritza****zuzendu**, zuzen(du), zuzentzen. *Heg. da/du* ad.**zuzenketa****zuzentasun****zuzentza** 'justizia'**zuzkidura****zuzkitu**, zuzki, zuzkitzen. *du* ad.